

דברי תורה

מאת

כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו

בימי חג הסוכות

שנת תש"פ לפ"ק

יוצא לאור ע"י

מכון מעדני מלך וויזנ

גליון אלף קכ"ו

נתנדב ע"י ידידינו היקר
הר"ר משה יעקב לעפקאוויטש הי"ו
לרגל השמחה השרויה במעונו
בהולדת בנו למזל טוב

להשיג אצל
מכון מעדני מלך וויען
185 Wilson St.
Brooklyn N.Y. 11211
718.388.1751.#117

דברי תורה

ליל ב' דסוכות תשי"פ לפ"ק

הקרצנות באות על שגגות. ואמר הכחוז (משלי יט-ג) גם בלא דעת נפש לא טוב, שגם העצירות אשר נעשות בלא דעת, דהיינו שגגות, הם לא טובות בשביל הנפש. ולכן אנו מבקשים אז ותשליך במזלות ים כל חטאותם (מיכה ז-ט), במקום אשר לא יפקדו ולא יעלו על לב לעולם, והולכין להנהר להשליך העונות. אמנם צבוא חג הפסח, זמן שמתעורר אהבת ישראל לקונם מרוב הנסים, ואז זוכין לתשובה מאהבה, אשר זדונות נתהפכו לזכיות, וכל עצירה שעשו יש לה חשיבות מנד שנתהוה למזוה, על כן הולכין לשאוב חזרה מה שהשליכו בראש השנה ע"כ.

והגדה ידועים דברי הקדושת לוי (פרשת האזינו) על המדרש תנחומא (פ' אמור כג) ולקחתם לכם ביום הראשון (ויקרא כג-מ), ראשון לחשבון עונות ע"כ. דבישיבת סוכה תחת בלא דמהימנותא מתעוררין לתשובה מאהבה, וזדונות נעשו זכיות,

כוי שלא ראה שמחת בית השואבה לא ראה שמחה מימיו (סוכה נא:). ובגמרא (שם נ:) חד תני שואבה, דכתיב (ישעיה יג-ג) ושאתם מים בששון ממעיני הישועה. וחד תני חשובה, מזוה חשובה היא ובאה מששת ימי בראשית [דשיתין נבראו מששת ימי בראשית לקבל הנסים] ע"כ. ויש להבין דהא עיקר המזוה היא ניסוך המים בקרבן תמיד של שחר, ומהו גודל השמחה של שאיבת המים דהוי רק הכשר מזוה. וגם למה נרמזו מקום השאיבה בתואר 'מעייני הישועה'.

ובראה דהנה בחג הפסח הולכין לנהר לשאוב מים שלנו בשמחה, לזרוך אפיית המנה. ומטו משמיה של הרה"ק מהר"ש מצעלזא זי"ע בטעמו, כי בראש השנה עושין ישראל תשובה מיראה, מאימת יום הדין, ואז זדונות נעשו שגגות (יומא פו.), ועדיין נשאר רושם מהחטא, שהרי השגגות עדיין צריכין כפרה, וכל

דשכר מנזה צהאי עלמא ליכא (קידושין לט:), זהו רק על המנזות שבתורה, מה שאין כן אם האדם עושה תשובה מאהבה, ומהעצירות נעשים מנזות, על המנזות האלו מגיע שכר גם צהאי עלמא עכדה"ק. (הוצא צטיוול צפרדס מהדו"ת מערכת ת' אות טו"ג, ובמגדנות אליעזר סוף פ' תולדות ובחוקותי).

ובספר ולאשר אמר (יש פ' תזריע) כתב, דיש לומר צטעס הדבר, דהא דשכר מנזה צהאי עלמא ליכא, הוא משום דגם העונש על צטיוול מנזות עשה ליכא צהאי עלמא, אצל על עצירה שעובר על לא תעשה הלא צית דין מענשים צהאי עלמא במלקות ובמיתות, ואם עושין על ידי תשובה מהעצירות מנזות, אז דיו לצא מן הדין להיות כנידון, שישלמו גם על המנזות הללו שכר צהאי עלמא ע"כ.

וזדו שאמר הכתוב, ושאצתם מים צששון ממעיני הישועה, כי שאיצת המים מורה ששואצין העונות שנתהפכו לזכיות להעלותם על מזבח ה', ועל מנזות אלו הרי יש שכר מנזה צהאי עלמא, ועל כן הם מעינות הישועה.

*

והנה כאשר אדם שואב מים מהנהר ומכניסו לציתו, תולאות התענוג של השאיצה אינה לאותה

ועושין חשבון מהעונות, כי לפי ריבוי העונות יתרצו כעת הזכותים, ועל כן הוי ראשון לחשבון עונות ע"כ. [וכן הוא גם בדרשות חתם סופר (סוכות נב:), ובגדמ"ח סוכות דרוש כ"ב].

לכן בסוכות היו הולכין לשאוב המים, אשר בתוכה השליכו בראש השנה העונות, כי נתהפכו כעת לזכיות, ומוליכין אותן לנכסם על המזבח, להעלותם לריח ניחוח לה'. ואין לך שמחה יותר גדולה ממה שזוכה האדם להפוך כל עונותיו לזכיות, ולתקן צוה כל מעשיו, והיו שמחים ואומרים אשרי זקנתנו שכיפרה על ילדותנו, על כן היתה השמחה של צית השואצה עצומה מאד, עד שמי שלא ראה שמחה זו לא ראה שמחה מימיו.

והיו קורין אותה גם בתואר 'צית החשובה', על שם המנזה החשובה, שזכו אז להפוך העונות לזכיות, והיא צאה כבר מששת ימי צראשית, וכמאמרם (פסחים נד.) לתשובה צברא קודם שנצברא העולם ע"ש.

ולכן היו קורין מקום השאיצה 'מעיני הישועה', דהנה צקול אריה פירש מה שנאמר ולקחתם 'לכם' ציום הראשון, דאיתא צמדוש (ויק"ר ל-ג.) דמרמנו לכל לורכיכס, שבזכות הוה הקציה ישפיע לישראל טובות עולם הזה ע"ש. והטעם הוא, כי הגם

נפש חיה הוא שמו (בראשית ז-ט), וכאשר יקרא שמו בשם של שמחה ישפיע זאת על הדין שבאה משורש נשמתו. [ולכן מנינו בשאר האצות שנשמתו אחר כך שמש, באצרהם כתיב לא יקרא עוד את שמך אצרים והיה שמך אצרהם (שם יז-ה). וביעקב כתיב, לא יקרא שמך עוד יעקב, כי אם ישראל יהיה שמך (שם לה-י), רק שמו של יצחק לא נשתנה (ועיין בזה בדברי בחיי שם כז-טו). ולפי מה שנתבאר, הרי שם יצחק קרא אותו ה' בעצמו, אשר כל דבריו הם נחיים, והוא כדי להמתיק הדין שיש ביצחק, על כן לא נשתנה שמו לעולם.

אמנם עדיין צריך ביאור, הלא בצורת יצחק היתה עוד נחוק, שהיה בזה פגם חטא, שנאמר בשרה, ותצחק שרה בקרבה לאמור אחרי בלותי היתה לי עדנה ואדוני זקן (שם יח-יג). וה' הקפיד על נחוק ההוא שהיתה צורך לעג, ואמר לאצרהם למה זה נחקה שרה וגו' היפלא מה' דבר. ואם כן למה נקרא בשם יצחק, הלא בזה תתעורר גם הפגם של שרה שנחקה באופן אחר מהנחוק של אצרהם.

ונראה דהנה במהרש"ח (ראש השנה יא. ד"ה ע"ש) העלה, דהבטחת הזרע לאצרהם היתה צפסת, ואז אמר ה' לאצרהם (שם יז-כא) אשר תלד לך

שעה, שהרי עדיין לא שמה ממנו ולא נהנה עדיין. רק זהו ההכנה על ההנאה שיהא לו מזה יום יום אחר כך שיוכל לרוות בזה נמאוגו. ועל דרך זה הוא בכל שמחה של מצוה של מועדי ה', אין זה רק לפי שעה לאותו יום, אלא בזה ממשיכין שמחה לכל השנה, ודיוקים ישמחו יעללו לפני האלקים וישישו בשמחה (תהלים סח-ד), שגם בעתיד יהיו ששים משמחה זו. וכמו שפירשו 'זמן' שמחתנו, שבזה מומין ומכין שמחה על כל הימים. ולכן היו קורין אותה 'שמחת צית השואבה', שהשמחה תהא נמשכת גם לאחר זמן, על דרך שיש בשאיבת מים. וכמו כן מה שהיו שם אנשים שמרוב השמחה זכו אז לרוח הקודש (מוספות סוכה נ: ד"ה חד), גם זהו על דרך שאיבת המים, שנהנו מרוח הקודש הזה כל ימיהם אחר זה.

*

והנה עיקר השמחה התחילה במוצאי יום טוב הראשון, צליל יום צ', באושפיזא דיצחק. ונראה דהנה בהבטחת הזרע לאצרהם כתוב, ויאמר אלקים אצל שרה אשתך יולדת לך בן, וקראת את שמו יצחק (בראשית יז-יט), וברש"י על שם הנחוק ע"כ. ובפשוטו כי יצחק שורשו מדת הדין, וכדי להמתיק הדין בזה ה' לקרותו בשם יצחק על שם השמחה והנחוק של אצרהם, כדי להמתיק בזה הדינים, כי

לשמחת מצוה וכו' ע"ש. (וכן הוא במורת משה פ' וירא נה.).

ובעתה אחי שפיר מה שנקרא יחוק על שם החוק, כי גם החוק של שרה נתהפכה כבר לשמחה של מצוה. ולא עוד אלא על שם החוק של שרה דייקא נקרא כן. כי בהיות שמדתו של יחוק דין, ואם כן בכל חטא יקטרג הדין, על כן נקרא בשם יחוק, על שם החטא של חוק שנתהפכה לזכות בתשובה מאהבה. ולהורות שכאשר מתעורר הדין, יש להמליץ כי בתשובה מאהבה עוד יכולין לתקן זאת. וקראו אותו בשם יחוק, לשון עמיד, כי יש בידינו לתקן העונות שעברו, ולהעלותם למדרגה שעוד נשמח בהם, שיתהפכו לזכיות.

ולבן כיון שכל השמחה של שאיבת המים היתה עבור השמחה של תשובה מאהבה, שלוקחין העונות שהשליכו במצולות ים, לנסכם כעת על המוצא, על כן התחילו לעשותה באושפיזא דיחוק, אשר שמו נקרא על החוק שנתהפכה בתשובה מאהבה לשמחה של מצוה, וזוה יומתק הדין של יחוק.

שרה למועד הזה 'בשנה האחרת'. וזו צפרק באו המלאכים לאברהם, ואז נחקה שרה. והקצ"ה זה בסוכות שאחר זה לאמור למה זה נחקה שרה וגו', 'למועד' אשוב אליך כעת חיה ולשרה בן (י"ג-י). ושם לא נאמר לשנה האחרת, אלא למועד הראשון שאחר סוכות והוא פסח, ואז נולד יחוק ע"כ.

ובדרשות חתם סופר (שמנ:; ובנמ"ח סליחות דרוש ד) הקשה, לריך טעם למה המתין הקצ"ה עד סוכות להוכיח את שרה. עוד יש לדקדק, וכי הקצ"ה דלטור הוא, שאמר לאברהם אבינו ע"ה שנחקה שרה. וכתב לצאר, כי סוכות הוא זמן של תשובה מאהבה וכו'. וחשב אני כי שרה אמנו חטאה קצת בימי פסח במה שנחקה בקרבה ללעג, והקצ"ה לא גילה אופן אברהם להיות דלטור חלילה, עד עבור יום הכיפורים והיא עשתה תשובה והתחרטה, וציוס ראשון דסוכות נעשה ממנו זכיות, ומנחוק בקרבה שהיא לעג נעשה לחוק של שמחת מצוה, ואז אמר הקצ"ה לאברהם אבינו למה זה נחקה שרה, ולא אמר בקרבה, כי כבר נתהפך

ליל ה' דסוכות תשי"פ לפ"ק

כי אתה תשלם לאיש כמעשהו (תהלים סג-ג). והכתוב מוקשה מהו הכוונה

אחת דבר אלקים שחיס זו שמעתי כי עוז לאלקים, ולך ה' חסד

והמשפט. מה שאין כן נתינת התורה, אין שום דין ומשפט שכלי מחייב שהש"ת יגלה מסטירין דיליה חסד שעשועים לצריות קטנים בעולם העשיה. אבל הוא מנזר חסדו הגדול אשר מתחסד עם ישראל עם קרובו נתן להם את תורתו, על כן אומרים ברכו את הוי"ה, שם החסד והרחמים, זה תוכן דברי הרב ז"ל.

ובזה יתכן שפיר מה שנאמר בסוכות תשצו וכו' כי בסוכות הושבתי וכו', והוא תוספת טובה מנזר החסד, לא כאיניך מן ובאר, שזה מזון לצריותיו שהוא מנזר הדין והמשפט השכלי. וזה שסיים בפסוק אני הוי"ה אלקיכ"ם, (קאי על ראשית הפסוק למען ידעו דורותיכם) היינו ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי וכו', היינו ענני כבוד, וידעו על ידי זה כי אני הוי"ה אלקיכ"ם, היינו חוץ לזה שאני משלים ונותן דבר שהוא מנזר הדין שהוא מן שם אלקים, אלא שאני גם כן מתחסד עמכם בתוספת טובה מנזר החסד והרחמים, שהוא מן שם הנכבד הוי"ה, על כן תדעו בזה כי אני הוי"ה אלקיכ"ם ודפח"ח

ודדו שאמר הכתוב, אחת דבר אלקים, על טובה אחת שנתן לנו במדבר, דבר אלקים לעשות לנו זכר לדורות, והיינו על ענני הכבוד. אבל שמים זו שמעתי, הרי יש עוד

בזה. ולעניינינו יש לומר, דאיתא בגמרא (תענית ט.) שלש פרנסים טובים עמדו לישראל, אלו הן, משה ואהרן ומרים. ושלש מתנות טובות ניתנו על ידם, ואלו הן, באר וענן ומן. באר צרכי צרכי מרים, עמוד ענן צרכי אהרן, מן צרכי משה ע"כ. והנה נ"ה ה' מנזר טובה לעשות זכר לענני הכבוד (סוכה י"א:), ולא עשה כן לעשות זכר גם להמן והבאר. והחיד"א בספרו ראש דוד (ריש פ' אמור) כתב בשם הרב החסיד מו"ה חיים כפסו ז"ל, דהמן ובאר הלך המנה לחם ומים שהן הכרחיים לחיי האדם, ולא היה כל כך תוספת טובה, אבל מה שהקיפן הש"ת בענני כבוד, חיבה יתירה נודעת להם בתוספת טובה, לזה זנו הש"ת במנזריו לעשות זכר רק למתנה הלזו עכ"ד.

ובבני יששכר (תשרי י"ד) הוסיף עלה לבאר מה שסיים שם בפסוק, כי בסוכות הושבתי את בני ישראל וגו' אני הוי"ה אלקיכ"ם. והוא על פי מה שדקדק הרב הגדול בעל תוספות יוס טוב ז"ל (ברכות ז-ג) למה בצרכת התורה אומרים ברכו את הוי"ה, ובצרכת המזון אומרים נברך אלקינ"ו. ואמר דהנה לזוננו ולפרנסנו, הדין והמשפט נותן לזון את כל צריותיו אשר צרא לכבודו, כיון שהוא צראנו, על כן מצרכין בשם אלקים הוא שם הדין

בליל השנה באספך את מעשיך מן השדה, וכן נאמר (שם לד-כז) ואת האסיף תקופת השנה. ושוב נשתנה שמו לחג הסוכות, כמו שנאמר (ויקרא כג-לד) חג הסוכות שבעת ימים לה'. וכן נאמר להלן (דברים טו-יג) חג הסוכות תעשה לך. ולריך ביאור טעם השינוי.

והנה ברמב"ן (שמות כג-טו) פירש טעם שלש הרגלים הללו, שזוהי ה' לעשות חג בתחלת האביב, זמן זיכורי שעורים, והוא חג הפסח. ושוב חג צומן הקציר זהו חג השבועות, ושוב בסוכות חג האסיף, באספך את מעשיך מן השדה. והוא כדי לתת בהם הודאה לאלקים, שהוא שומר חוקות השמים, ומוציא לחם מן הארץ להשביע נפש שוקקה, ונפש רעבה מלא טוב. והוא טעם שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך אל פני האדון ה', שהוא האדון המפרנס עבדיו, ובנטלם פרס מלפניו יצאו אליו לראות מה יצוה ע"כ. וכן כתוב בספורנו, שלש פעמים בשנה יראה, להודות על האביב ועל הקציר ועל האסיף, כי ממנו הכל ע"כ.

שתי טובות שהיה לנו במדבר, המן והבאר, ועליהם לא דבר אלקים לעשות להם זכר, וטעמא בעי. ועל זה אמר, 'כי עזו לאלקים', המזונות מגיע לנו מן הדין, וכמו שמזכירין בצרכת המזון נצרך אלקינו, ואין בזה תוספות טובה. מה שאין כן ענני הכבוד, 'ולך הוי"ה חסד', זהו תוספת טובה מאלה החסד והרחמים של שם הוי"ה ז"ה, ובה ידעו כי אני הוי"ה אלקיכם.

ופייה עלה 'כי אתה תשלם לאיש כמעשהו', כי לזכות לחסות חתת כל ענני הכבוד היה תלוי במעשי האדם, כי היו פולטין את החוטאים שבישראל, וכמו שנאמר (דברים כה-יח) ויונב צך כל הנחשלים אחריו, וברש"י חסרי כח מחמת חטאם, שהיה הענן פולטן ע"כ. וכן הוא צילקוט שמעוני שם, כל מי שהיה נימוח [רפה במצות ה'] היה ניסול [היה נשלק חוץ לענן]. ומבואר שם דשצט דן פלטן הענן, שהיה ציניהם פקל מיכה. ואיתא בזוהר הק' (משא קנא). דהערב רב, שהיו גרים גרורים, היו חוץ לענני הכבוד ע"ש. וה' שילם בזה לכל איש כפי מעשהו.

*

והנה דהנה בגמרא (סוכה יא:) איתא, למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציאי אותם מארץ מצרים (ויקרא כג-מג), ענני הכבוד היו [סוכות שאמר

הנה חג הסוכות נקרא בתחלה בתורה בתואר 'חג האסיף', וכמו שנאמר (שמות כג-טו) ואת האסיף

סוכות ממש, או על ענני הכבוד, מנזות סוכה היא זכר להסוכות שהושיבם תיכף אחר שיצאו ממצרים.

אמנם בספר הרוקח פירש מה שאמרו סוכות ממש, וז"ל ויש מפרשים כשצרו על ארץ האמורי של סיחון ועוג ועל כרכים שבארץ כנען, אז ישבו ישראל בסוכות, כמו שכתוב (שמואל ב יא-יא) הארון וישראל ויהודה יושבים בסוכות, כי צדקה היה מסכך עליהם עד שכבשו רצת בני עמון, כך ישראל עד שכבשו ארץ כנען. והו כי בסוכות הושבתי את בני ישראל, כשצרו את האומות. וכל זמן שלא כבשו וחלקו קורא יציאת מצרים, כמו שכתוב (דברים ד-מו) אשר הכה משה ובני ישראל בצאתם ממצרים. והיא שנת הארבעים. והו למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל, שלא יחשבו מאצותינו אצרהם יחזק ויעקב אבננו יושבים בארץ, אלא ידעו שיצאו ממצרים וצרו על הערים ונחנס ציד ישראל וכו', כך למען ידעו דורותיכם שהקב"ה הביאם ממצרים, וכשצרו על הערים של מלכים ישבו בסוכות עד שכבשו, כדי שיקיימו מנזות התלויות בארץ עכ"ל. וטעם זה הוצא בצליה רבה (סימן תרכה). ובדרשות חתם סופר (סוכות לט: ובגמרא דרוש ג) דלטעם זה יודק דגשים פטורות מסוכה, שאין דרכם לכבש במלחמה (יצמות סה:) ע"ש.

הכתוב שהושיבם צמדצר] דברי רבי אליעזר. רבי עקיבא אומר סוכות ממש עשו להם [מפני החמה, צשעת חנייתן היו עושים סוכות] ע"כ. ולכאורה מהו הענין לעשות זכר לסוכות ממש שיצבו בהם. וצ"ש צ"ס (ויקרא טס) ציאר הדברים, כי חג הסוכות תעשה לך באספק מגרנך ומייקבך, באספק את תבואת הארץ ובתיכס מלאים כל טוב דגן ומירוש ויאהר. למען תזכרו כי בסוכות הושבתי את בני ישראל צמדצר ארבעים שנה בלא יישוב ובלא נחלה, ומתוך כך תתנו הודאה למי שנתן לכם נחלה ובתים מלאים כל טוב, ואל תאמרו בלבצכם כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה וכו' ע"כ.

ויש להוסיף כי צשעה שמגיע לאדם צרכת ה' בצאת השנה, כאשר ירצה ליתן על זה הודאה אמיתית, לא די צמה שיתן עיניו על השפע של שנה זו ויתן עליו הודאה. אלא יש לו להסתכל על ראשיתו, שמתחלה לא היה לו שום דבר, גר בארץ נכריה צמדצר שממה, ועתה יש לו שדה וכרם וכו', שממנה בא לו השפע של השנה ההוא. ולכן צומן האסיף שנותן הודאה לה' שנתן לו כל זאת, הוא יושב בסוכות זכר לסוכות ממש שיצבו צמדצר צלי נחלת שדה וכרם, ועתה יש לו שפע מארצו ושדהו, וצוה תהא ההודאה על צרכת ה' בצלימותו. — ומעתה הן אם נפרש הכוונה על

ועוג, בא להזכיר אותנו שלא נחשוב שמאצותינו אנחנו יושבים בארץ, אלא שהקצ"ה נתנם לנו כשיאלנו ממזרים. ויש להוסיף עוד נקודה בתועלת הזכרון הזה, דהנה ברש"י (בראשית א-א) כתוב, אמר רבי יצחק לא היה צריך להתחיל את התורה אלא מהחודש הזה לכם, שהיא מצוה ראשונה שנצטוו בה ישראל, ומה טעם פתח בבראשית, משום (תהלים קיא-ו) כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גוים, שאם יאמרו אומות העולם לישראל ליסטים אתם שכבשתם ארצות שצעה גוים, הם אומרים להם כל הארץ של הקצ"ה היא, הוא בראה ונתנה לאשר ישר בעיניו, ברצונו נתנה להם וברצונו נטלה מהם ונתנה לנו (ילקוט שמות קפז). ונראה הכוונה דהא אמרו (ברכות ג:) דאין יוצאין למלחמה אלא אם כן שואלין באורים ותומים ע"ש. וכיון שה' מצוה ללכת למלחמה ולכבושה, הוא נתנה להם והוא נוטלה מהם. ואם כן בהזכר שעושין לסוכות שעשו כשיאלו למלחמת סיחון ועוג, יש צו זכרון להצורא עולם, שהוא בראה ומשגיח עליה, ונתנה למי שישר בעיניו.

ולפי זה ישיבת סוכה זו שהושיבם ה', היה בקיום שנת הארבעים שהיו במדבר, קודם כניסתם לארץ ישראל, אשר אז כבשו ארץ סיחון ועוג. ואם כן על כרחך פרשה זו (בפרשת אמור) שצוה עליהם מנחת סוכה, למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל, נאמר לישראל רק אחר ארבעים שנה שהיו במדבר, כי לא שייך לזוהי זכר על דבר שעדיין לא היה בעולם. ולעומת זה הרי כבר תיכף אחר מתן תורה נצטוו שלש רגלים תחוג לי בשנה, את חג המצות וגו', וחג הקציר וגו', וחג האסיף, ועל כרחך שימים אלו נקבעו לחג תיכף, ואז היה החג רק עבור שהוא 'חג האסיף'. ולאחר ארבעים שנה ניתנה להם מנחת סוכה, למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל, ואז נשתנה שמה על שם המצוה, להקרא בתואר 'חג הסוכות'.

*

והנה ברקח כתוב, כי תכלית הזכרון שעשו סוכות במלחמת סיחון

של"ם שבת חוהמ"ם (וי סוכות) תש"פ לפ"ק

וכי ראשון הוא, והלא ט"ו הוא, אלא ראשון לחשבון עונות ע"כ. וכבר הקשו

ולקחתם לכם ציום הראשון (ויקרא כג-מ). במדרש (תנחומא כג)

והחמורות, בין שעצר בזדון בין שעצר בשגגה, בין שהודע לו בין שלא הודע לו, הכל מתכפר בשעיר המשתלח ע"ש. וזהו הרמז, והתודה עליו את כל עונות בית ישראל, מונח רביעי, ככפרת וידוי זה מונח כל הארבעה סוגים עד החמורה שבחמורות, ונשא השעיר עליו את כל עונותם אל ארץ גזרה.

*

ובצ"ל עוד ציוס הכיפורים, שאמר הכתוב, והיה זאת לכם לחקת עולם לכפר על בני ישראל מכל חטאותם אחת בשנה (שם טו-לד). והנגינה היא קדמא ואולא מונח רביעי. ויש לומר הכוונה, דאיתא בגמרא (יומא פו): רבי יוסי בר יהודה אומר אדם עובר עבירה פעם ראשונה מוחלין לו, שניה מוחלין לו, שלישית מוחלין לו, רביעית אין מוחלין לו שנאמר (עמוס ג-ו) כה אמר ה' על שלשה פשעי ישראל ועל ארבעה לא אשיבנו. ואומר (איוב לג-כט) הן כל אלה יפעל א-ל פעמים שלש עם גבר ע"כ. וזהו הענין שמצינו במחלוקת קרת, וישמע משה ויפול על פניו (במדבר טו-ד), וברש"י שזה כבר סרחון רביעי, חטאו בעגל (שמות לג-יא) ויחל משה, במתאוננים (במדבר יא-ג) ויתפלל משה, במרגלים (שם יד-יג) ויאמר משה אל ה' ושמעו מצרים, במחלוקתו של

המפרשים הלא מחילת העונות היה כבר ציוס הכיפורים, ואם כן מחרת יום הכיפורים הוי ראשון לחשבון עונות, ולא חג הסוכות.

ובראה, דהנה בשעיר המשתלח כתוב, וסמך אהרן את שתי ידיו על ראש השעיר החי, והתודה עליו את כל עונות בני ישראל (ויקרא טו-כא). והנגינה היא מונח רביעי. ונראה דהנה עונות בית ישראל נחלקים לארבע סוגים, וכמו כן יש ארבע סוגות של כפרה לעומתם. וכמו שאמרו (יומא פו). שרבי ישמעאל היה דורש ארבע חלוקי כפרה, עבר על עשה ושב, אינו זו משם עד שמוחלין לו. עבר על לא תעשה ועשה תשובה, תשובה תולה ויום הכפורים מכפר. עבר על כריתות ומיתות בית דין ועשה תשובה, תשובה ויום הכפורים תולין ויסורין ממרקין. אבל מי שיש חילול השם צידו אין לו כח בתשובה לתלות ולא ציוס הכפורים לכפר ולא ציסורין למרק, אלא כולן תולין ומיתה ממרקת ע"כ.

ואם כן גם יום הכיפורים לא מירק אלא העשין והלא תעשין, ולא שאר החטאים. אמנם מבואר ברמב"ם (ה' תשובה א-ג) דזהו רק בזמן שאין בית המקדש קיים, ואין לנו מזבח כפרה, אבל שעיר המשתלח היה מכפר על כל עבירות שבתורה הקלות

חטאים של כריתות ומיתות בית דין שלא נתכפרו. אמנם ידועים דברי החיד"א (מדבר קדמות ת-יח) דלרבע חלוקי כפרה אינם רק להשב מיראה, אבל השב מאהבה אין צריכין לדי' חלוקי כפרה, ומתכפר הכל. (וכן מבואר בצני יששכר תשרי ד-יד אות לט), וצמנחת חינוך מל"ה שס"ד צופו). ואם כן כשמגיע סוכות, מתעוררים ישראל בתשובה מאהבה, ואז נמחלו כל החטאים של שנה העברה, ומתחיל חשבון חדש מהעונות. ומעתה מחרת יום הכיפורים עדיין אינו ראשון לחשבון עונות, שהרי נשאלו עוד מהשבון הקדום, דעצירות חמורות עדיין לא נתכפרו, ורק צכוכות שזוכין לתשובה מאהבה, ואז נתכפר הכל מהשבון הקדום, שפיר הוי ראשון לחשבון עונות.

*

צוד יש לומר דאיתא צמסנה (יומא פה:) את זו דרש רבי אלעזר בן עזריה, מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו (ויקרא טז-ל), עצירות שבין אדם למקום יום הכפורים מכפר, עצירות שבין אדם לחבירו יום הכפורים מכפר עד שירצה את חבירו ע"כ. ואם כן גם אחר שעבר יום הכיפורים לא נמחל הכל, ונשאר עדיין מהשבון הקדום העונות של צין אדם לחבירו שלא נתכפרו. אמנם צכוכות

קרה נתרשלו ידיו. משל לצן מלך ספרה על אציו, ופייס עליו אוהבו פעם ושחים ושלש, כשסרח רביעית, נתרשלו ידי האוהב ההוא, אמר עד מחי אטריח על המלך שמא לא יקבל עוד ממני ע"כ. והיינו כי על רביעית אין מוחלין לו.

ופירש צראצ"ד (ה' תשובה ג-ה) דעל שלש עצירות הראשונות מוחלין לו בתשובה לצדה, אפילו אם הן מהעצירות החמורות. ורק מן הרביעית והלאה זקוק הוא לדברים נוספים מלבד התשובה, וכמאמרו של רבי ישמעאל שיש ד' חלוקי כפרה, ועל לא תעשה צריך יום הכיפורים, ועל כריתות ומיתות בית דין יסורין ממרקין, ועל חילול השם יום המיתה ע"ש.

ודה נרמז בהגגינה צכפרת יום הכיפורים, קדמא ואזלא, השלש עצירות המוקדמות שחוטא הם הולכים בתשובה גרידא, ולא נצרכה לזה יום הכיפורים, מונח רביעי, צהחטא הרביעית אז לא מועיל תשובה לצדה, אלא זאת לכס לחוקת עולם לכפר על צני ישראל, שצריכין לזה כפרת יום הכיפורים.

ודיוצא לנו מזה, כי גם אחר שעבר יום הכיפורים ונמחלו העונות, מכל מקום נשאלו עדיין

הרי כלל ישראל קומה שלימה, וכל אחד עושה המצוה 'צ'שם כל ישראל', על ידי התכללות כל יחיד עם הכלל, היה נחשב לכל אחד כאילו קיים המצוה בצוונה הראויה. וצדורות האחרונות שנתמעטו המכוונים, מצואר צדצרי האר"י הק' שיכוין צדעתו שעושהו על דעת הצוונה אשר כוונה אנשי כנסת הגדולה שתיקנו אותה.

ובציונו צפרה אדומה, שאמר הכתוב ויקחו אליך פרה אדומה (צמדצר י"ג-ב). וצרש"י לעולם היא נקראת על שמך, פרה שעשה משה צמדצר (תנחומא ח) ע"כ. ופירש צפנינים יקרים צ'שם צרכת שמואל, כי מצוה פרה אדומה אין אדם יודע טעמה, כי חוקה כתיב ציה. אמנס ה' אמר למשה, לך אני מגלה טעמי פרה ולאחרים חוקה (צמדצר י"ג-א), אם כן רק משה רבינו ידע את טעמה, וכאשר באו בני ישראל אחר כך לעשות פרה אדומה, הוצרכו לעשותה על הצוונה אשר כוון משה רבינו. ואם כן לעולם היא נקראת על שמך, שתהא הכרח להסתמך עליך, ולכוין על דעת הצוונות אשר כוון משה צעשותו את הפרה צמדצר ע"כ.

ודהגה גם צמנות סוכה יש סודות נפלאות, ומשה רבינו שקיבל כל התורה מה', גם מה שתלמיד ותיק עמיד לחדש, הוא היה מקיים

אנו נוטלין הארבע מינים, ומצואר צמדצר (ויק"ר ל"ג) שזה מורה שיש לאחד ולקשר כל ישראל יחד, אחרוג יש צו טעם וריח, כך ישראל יש צהם בני אדם שיש צהם תורה ומעשים טובים, הדם יש צו ריח ואין צו טעם, נגד ישראל שיש צהם מעשים טובים ואין צהם תורה, לולב יש צו טעם ואין צו ריח, נגד ישראל שיש צהם תורה ואין צהם מעשים טובים, ערבה אין צה טעם ואין צה ריח, כך הם ישראל יש צהם בני אדם שאין צהם לא תורה ולא מעשים טובים, אמר הקצ"ה יוקשרו כולם אגודה אחת והן מכפרים אלו על אלו ע"כ. ולכן אז מתעורר האדם לתקן הפירוד שיש צינו לצין חצירו, וממילא מתכפרין אז גם העונות של צין אדם לחצירו, ומתחיל חשבון חדש, ושפיר הוי סוכות ראשון לחשבון עונות.

*

ויעשו כל הקהל השצים מן השצי סוכות, וישצו צסוכות, כי לא עשו מימי ישוע צן נון כן בני ישראל עד היום ההוא, ותהי שמחה גדולה מאד (נחמיה ט-ז). ונראה כי עיקר חשיבות קיום מצוה היא, כאשר משיג טעם המצוה וסודן, ויודע לכוין הצוונות של המצוה צעשייתן. וצדורות הקודמים כאשר היו צכלל ישראל חכמים וצדיקים שידעו כוונות המצות,

היודע כוונות המצוה, והולכנו רק לעשותו על דעתו. אבל כעת כאשר החזיר אותם עזרא הסופר, שהיה דוגמתו של משה, התכללו ישראל עם קיום המצוה של עזרא, אשר ישיבת סוכה כזו לא עשו מימי יהושע בן נון עד עתה.

*

במשנה (סוכה מה.) מצות ערבה כי"ד, מקום היה למטה מירושלים ונקרא מולא, יורדין לשם ומלקטין משם מורציות של ערבה, ובאין וזוקפין אותן בצדי המזבח וראשיהן כפופין על גבי המזבח, תקעו והריעו ותקעו. בכל יום מקיפין את המזבח פעם אחת, ואומרים אנא ה' הושיעה נא אנא ה' הצליחה נא, רבי יהודה אומר אני והו הושיעה נא. ואותו היום מקיפין את המזבח שבע פעמים ע"כ. ובגמרא (שם) שהיו גבוהות אחד עשר אמה, כדי שיהיו גוחות על המזבח אמה. ויש לומר עוד בטעם שהקפידו על גובהה שתהא י"א אמה. וגם מהו הענין שהיו אומרים אני והו דייקא.

וגר"א דהנה הכתוב אומר, מן המזר קראתי י-ה ענני במרחב י-ה (מהלים קח-ה). ולכאורה י-ה השנית נראה כמיותר. ויש לומר דהנה שם י"ה היא מדת הדין,

המצוה כהוגן עם כל כוונותיה, וממילא צדורו העלה עמו כל קיום המצות של הכלל ישראל שהתכללו עמו. לא כן אחר פטירתו, לא נשאר עוד כמותו שיוכל לבוין עם כל הכוונות, הולכנו לעשותו על דעת שעשה משה, כיון שלא היו יכולים עוד לכלול עצמם עם כוונתו שעשה צהם כל ישראל.

אמנם איתא בגמרא (סנהדרין כא:) רבי יוסי אומר ראוי היה עזרא שחיתן התורה על ידו לישראל אילמלא קדמו משה, צמשה הוא אומר (שמות יט-ג) ומשה עלה אל האלקים, בעזרא הוא אומר (עזרא ז-ו) הוא עזרא עלה מצבל, מה עלייה האמור כאן תורה, אף עלייה האמור להלן תורה. צמשה הוא אומר (דברים ז-י) ואותי נזה ה' צעת ההיא ללמד אתכם חקים ומשפטים, בעזרא הוא אומר (עזרא ז-י) כי עזרא הכין לבצו לדרוש את תורת ה' ולעשות וללמד בישראל חוק ומשפט ע"כ. ואם כן עזרא הסופר השיג גם כן כל מה שזכה משה להשיג. ואם כן צדורו לא הולכנו לעשותו על דעת הכוונות של משה, אלא התכללו עצמם בקיום המצוה של עזרא הסופר, שהשגתו צתורה היתה כמו אלל משה.

ולבן מימי יהושע בן נון, אחר שנסתלק משה רבינו, לא יכלו לקיים המצוה שיתכללו עם משה

אינם שמות של דין וחימה אלא של רחמים ודפח"ח.

ובאמת גם צמדת הדין צמוכה יש המתקתה, כי מאתו לא תלא הרעות. ולכן כשמרחיבין שם י-ה לכותבו במילוי יו"ד ה"א, יש צמוכה מספר ו"ה, ועולה ביחד כמנין הו"ה חסד. וזה שאמר מן המזכר קראתי י-ה, כאשר היה במזכר מזל מדת הדין של שם י-ה, היה מצקש ענני צמרחב י-ה, שמתרחב השם עם מילואו, ואז תהא מספרו שם הו"ה מדת החסד.

וזאת היתה עבודת היום של חג הסוכות לעורר רחמים על ישראל, שהתחלת החג היא צמחה עשר לחודש, שם י"ה, והיו זוקפין על המזבח מורביות של ערבה גבוהות י"א אמות, אשר ביחד הם עולה כמספר הו"ה, להפוך הדין לחסד, והיו מתפללים ומצקשים רחמים, אגף הו"ה הושיעה נא, ולדעת רבי יהודה אומרים אני וה'ו, להוסיף אותיות ו"ה על השם י"ה, שיהיו רחמים פשוטים.

וצהוספת ו"ה נעשה שם הו"ה מדת החסד. וכמו כן שם אלקי"ם היא מדת הדין, וכאשר מחסירים סופו נעשה אל- מדת החסד, כמו שנאמר (תהלים נג-ג) חסד אל- כל היום. וידוע מה שפירש הגר"א מה שאמר בלעם, לא אוכל לעבור את פי ה' אלקי לעשות קטנה או גדולה (כז-יח). דלכאורה אם לא אוכל לעשות קטנה, הרי קל וחומר שלא יוכל לעשות גדולה. אך בלעם רצה לעורר עליהם דינים וקטרוגים, ורצה להשתמש בשמות של דין, שם אלקי"ם ושם י"ה, על דרך יסר יסרני י"ה (תהלים קיח-יח). אך מן השמים כפאוהו שלא ישתמש רק בשמות של רחמים, שם אל- ושם הו"ה. וכאשר רצה לשנות את שני השמות הללו לעשות מהשם הו"ה קטנה, שם י"ה, או להגדיל שם אל- לאלקי"ם, לא היה יכול, וזהו לא אוכל לעבור את פי הו"ה אלקי, לעשות מהם קטנה או גדולה. ומה אקוב לא קצה אל- ומה אזעום לא זעם הו"ה (כג-ח), שהשמות הללו הבאים אל פי,

ליל שמיני עצרת תשי"פ לפ"ק

וכאן בא לרבות שמחה לשמיני עצרת. ובעצם החג של שמיני עצרת, שהוא רגל צפני עצמו (שם), ואין זה שום מנוח מיוחדת, לא סוכה ולא ד'

ודיית אך שמח (דברים טז-טז).
בגמרא (סוכה מח.) לרבות
לילי יום טוב האחרון ע"כ. וכבר
הקשו דהא אכין ורקין מיעוטין הן,

עשרה סוכרים שונים שיזדמנו עמו שם, ויוכל להרויח שם סכום עצום. גם אם בסופו לא עלה צידו להשלים רק חמשה עסקים, והרויח הון רב, הוא שמח על השפע שנזדמן לו. ומכל שכן כאשר עלה צידו להשלים כל העשרה עסקים, בזדאי ששמחתו מרובה יותר. ועל אחת כמה וכמה, כאשר בעסקים הללו עלה צידו להרויח הרבה יותר מן המשוער, אין קץ לשמחתו. ויום אחר היריד הוא שמח ועליו כל היום כולו, ועושה סעודה לבני ביתו ואוהביו.

בן היה לנו בחודש תשרי יריד גדול, לדוד ה' אורי זראש השנה, זכינו להמליך את השם במלכותו, זכינו לתקיעת שופר, להעמיד ה' מכסא דין לכסא רחמים. ושזב עשרת ימי תשובה, ימים שנאמר עליהם דרשו ה' בהמנאלו קראוהו בהיותו קרוב (ישעיה נה-ו), שגם ליחיד קרוב ה' צימים אלו (ראש השנה ית.). ושזב יום הכיפורים, היינו כמלאכים, ונמחלו עונותינו. ושזב לי שב צוכה תחת ללא דמהימנותא ציחד עם אצינו רוענו זוננו. ולקחת הארבע מינים, להתדבק בה' בכל אצרינו (ויק' ל-ד). ולכן כאשר פונים מסוכה לציתם לי שב, שהיריד כבר עבר, וכל אחד מאתנו נתעלה בעילוי רב ונשבג, אנו עושים יום שמחה על כל הטוב ההוא שזכינו במשך הימים הללו. העסקים כבר

מינים, ויש להצין מהו תוכן החג. גם יש להצין כיון דשמיני רגל צפני עצמו, אם כן יש לנו ציחד ארבעה רגלים, ולמה אמר הכתוב (שמות כג-ד) שלש רגלים תחוג לי בשנה.

ובדרשות חתם סופר (לסוכות מה. ובגמ' שמיני עשרת דרוש י) כתוב, נראה לי דכל עצמו של יום טוב זה אינו אלא שמחה לגמר מצוות במשך ימי החודש הזה, שופר ותשובה ועינו, וסוכה וד' מינים וניסוך המים וקרבת הרבה, וכולם שייכים זה לזה, ורנפים זה אחר זה בצידור נכון גלוי לפני נותן התורה ית"ש. ואחרי שמסיימים כל אלה, אנו עושים יום אחד שמחה צלי שום טעם, רק על שזכינו לעשות רצון קווינו ית"ש במשך זמן הזה. וכן נראה לי טעם מעשר שני, אחר שזרענו וקאצנו והנחנו פאה לקט שכחה, והפרשנו ציכורים תרומה ומעשר, ושזב מהתצוה הנשאה לנו לאכול אנו מפרישים מנה אחת מעשר שני, לשמוח צו על שזכינו לקיים כל המצוות האלו בתצוה של שדות שלנו, ואנו אוכלים זה צירושלים בשמחה כדכתיב (דברים יב-יח) ושמחת. ולפיכך אנו קורים עשר תעשר בשמיני עשרת, שמהם ענין אחד ע"כ.

וביאורו הוא על דרך משל, כאשר אדם נוסע ליריד גדול, וצדעתו לעשות שם עשרה עסקים עם

תשובה, ונתכפרו עונות צית ישראל ציום הכיפורים, גם הפחותים שציראל קיבלו לורה אחרת, ונעשו כצריה חדשה, עד שראויים שיהיו מקומם בצית ה' אלל המזבח. וצקיום החג צשעת פטירתן היו מקלסים ואומרים יופי לך מזבח יופי לך מזבח, כמה יופי יש לך מזבח כאשר הערצים שציראל הם צרום המעלה, שהם זקופים אלל המזבח וראשיתן כפופין אליך. — וזה השמחה יתירה של שמיני עזרת, שאנו שמחים על הימים שעברו שהעלו את כל אחד מאתנו למדריגה נעלה יותר ממה שהיה מקדם. וגם אותם שאין צהם לא תורה ולא מעשים טובים, שמחים הם ציהדותם, שהם צנים של מקום, וחלק מהכלל ישראל, ומקומם בצית ה' אלל המזבח.

*

בספר תולדות קול אריה (מכתב קל"ז אות י"ד) יסופר על הגה"ק בעל קול אריה ז"ל שהיה פעם בצלאנו צחג השצועות, וצא צאשמורת הצוקר בצית המדרש ולקח לו גמרא ולמד צעומק העיון. צנתיים נתקרב עת התפלה, וצא הגציר החקיד רצי יוסף ליצ כהנא מסיגעט לצית המדרש וראה את רצינו לומד היטב, פתאום התחיל לרקד ולשורר צשמחה עלומה. רצינו שאל לו רצי יוסף ליצ מה זאת,

נגמרו, אין צריכין עוד לשום מצוה מיוחדת, כי החג מיוחד לשמחה על כל המצות הרצות שעבר עלינו צירח האימנים שמתקפה צמצות.

והנה מראש השנה עד תום ימי חג הסוכות, הם כ"א יום. וצאה מצות ה', והיית 'אך' שמח, אין צריכין כעת לשום מאורע מיוחדת, אלא תהא שמח צהכ"א ימים שזכית ליהנות מהם, ועשו לי סעודה קטנה שאהנה מכס.

*

מבואר צמשנה (סוכה מה). שהיו זוקפין מורציות של ערצה צלדי המזבח, וצקיום עבודת היום ציומו האחרון של סוכות, אחר תפלת מוספין (עיין צ"ח א"ח סימן תרסד), איתא צמשנה, צשעת פטירתן מה הן אומרים, יופי לך מזבח יופי לך מזבח [היופי הזה אנו עושין לך שאתה מכפר עלינו] ע"כ. ויש לומר עוד, דהנה הארבעה מניים איתא צמדרש (ויקר ל"צ) שהם מורים על ארבעה סוגי ישראל, והערצה שאין לו טעם וריח, מורה על הפחותים ציותר, שאין צהם לא תורה ולא מעשים טובים ע"ש. וצצוא חג הסוכות נתנו אותם על המקום המקודש ציותר על יקוד המזבח. והוא להורות על יופיין של ישראל, אשר אחר שעברו הימי

עצרת מהסוכות. ונראה דהכתוב אומר היום הזה ה' אלקיך מצוך לעשות את החוקים האלה ואת המשפטים, ושמרת ועשית אותם (כו□טז). וזרש"י צת קול מצרכתו, הצאת זיכורים היום תשנה לשנה הצאה (תנחומא א) ע"כ. ולכאורה פסוק זה נאמר בפרשת וידוי מעשר, שהוא צחג הפסח של שנה הרביעית משנות המעשר, ואיך שיך לומר אז הצאת זיכורים היום, צעוד שאין זה זמן של הצאת זיכורים.

ופירש מן מוהר"י מצעלזא ז"ע, כי צעשה שקיים אדם מצוה, ומתצוין אחר כך שהיה יכול לקיימה במדריגה יותר נעלית, צאהצת ויראת ה', וציותר שלימות צפרטי המצוה וכוונותיה, בצצירת הלצ וחרטה והכנעה וההשתוקקות לחזור לעשותו כראוי, מתקן למפרע המצוה שעשה, ונחשצ לו כאילו מקיים עתה המצוה בצשלימותה. ומחשצנה טובה ההוא שיש לו כעת מצטרף להמעשה שעבר, ולכן בקיום השנה השלישית של שנות המעשר, שאמר וידוי, ומתצוין איך קיים המצוה, על ידי הגעגועים לקיימה כראוי נחשצ לו כאילו עתה מקיימה בצשלימותה. ועל זה צא הצת קול ומצרכתו, 'הצאת זיכורים היום' דייקא, שהקצ"ה מצרף את המחשצנה של היום, להזיכורים שהצאת צומנו, ונחשצ לו כאילו היום נשלם המצוה,

לשמחה זו מה זו עושה. והשיצ התצוננתי צעצמי אלמלא לא נתן לנו הקצ"ה את התורה צחיזה מעמד היינו כהיום, הנה מר צגודל חריפתו ומוחו הנפלצ צטח היה מנהל מדינה מיניסטער וכדומה, אצל אני איש פשוט הייתי צטח איכר חופר שדות או חוטצ עצים, ומה טוב ומה נעים גורלי שהנני יהודי, ואיך לא איש צחצלי שנפל לי צנעימים. צשמוע רצינו דצרים הנאמרים צרגש והתפעלות סגר את הגמרא ואחו צידו ורקד עמו. וכן היה כצצאו המתפללים אחד אחד וראו את השר התורה עם שר האלפים, יששכר וצבלו, ששים ושמים צשמחת התורה, רקדו עמהם עד שנתמלא הצית המדרש מחולות, ולא נפסק רק צציאת מרן הדצרי חיים ושאל סיצת הרקידה, שהיה לחידוש לרקד קודם התפלה, וסיפרו לו מקור הדצרים ואמר קילום ע"כ. וכמו כן אנו שמחים צשמחת התורה שקצבלנו, ושמחת הפשוטי עם יתירה עוד יותר מצעלי הכשרונות, שחשיצותם העיקרי היא צהתורה, אשר צחר צנו מכל העמים, וקרצתנו מלכנו לעצודתך.

*

ביום השמיני עצרת תהיה לכם (צמדנר כט-לה). אם כי שמיני רגל צפני עצמו, מכל מקום הוא עוד

למפרע את כוונת הטבילה שקודם לכן. ומכאן שכל זמן שעדיין לא סילק האדם את עצמו לגמרי מהמזוה, צידו לתקן למפרע את מחשבת המזוה אף על פי שכבר נעשתה המזוה. וכמו כן בסוף השנה, כל עוד שלא עברה השנה לגמרי, יכולים לתקן למפרע את המזוה של כל השנה, שיהא נחשב לו כאילו נעשו זכוה שלמה כראוי ודפח"ת.

ובמוז כן לעניינינו, היה לנו ימים נעלים מראש השנה ואילך, מקוה טהרה של ימי הששונה, ושזו ימי הסוכות מקוה טהרה לאהבת ה', אף מי יאמר זכיתי לצי לנצל הימים הללו כראוי. ועל כן ניתן לנו יום טוב האחרון עזרת לימי הסוכות, עוד רגל אחת צמים, ויכולים בהשמחה של מזוה להשלים מה שנחסר מאתנו, וכעת מתעלה כל העבודות של הימים נוראים, היום יש לנו ראש השנה ויום הכיפורים וסוכות יחד, ויש לנצל הימים הללו. וזהו הענין שנאמר מהרה"ק מצעלזא ז"ע שכל התפלות של הימים נוראים שלא נחעלו עדיין, יש להם עליה בהריקודין של שמחה ע"כ.

והבאת זיכורים היום. והבאת קול ההוא מגלה לנו, שאף על פי שקיים אדם מזוה מכבר ועבר זמנה, צידו להשלים אותה ולתקנה למפרע על ידי שצירת הלצ והשתוקקות והגעגועים לקיים אותה כראוי. - אמנם הבאת קול מצרכתו, 'משנה לשנה הצאה', שישנה הבאת הזיכורים בשנה הצאה, שיזכה מיד בתחלה לקיים את כל המזוה כראוי, ולא יטרוך לתקן אותה למפרע ודפח"ת.

והרה"ק מוהרי"ד מצעלזא ז"ע, הוסיף מקור לדברי אביו הנ"ל, מהא דאיתא צמשנה (חגיגה יח): טבל לחולין [נתכוין לטבול לשם חולין], הוחזק לחולין [הוחזק לשון כונה, כלומר נתכוין להעמיד גופו בצוקת טהור לחולין], אסור למעשר. טבל למעשר, הוחזק למעשר, אסור לתרומה. טבל לתרומה, הוחזק לתרומה. אסור לקודש וכו'. ואיתא בגמרא (שם יט.) עודהו רגלו אחת צמים, הוחזק לדבר קל מחזיק עצמו לדבר חמור [מחזיק עצמו בטבילה שטבל כבר, לכל מה שירצה]. עלה, שזו אינו מחזיק. והיינו שכל עוד רגלו אחת צמים, יכול האדם לתקן

ליל שמחת תורה תשי"פ לפ"ק

אליהו צהדיה תלתא יומי ע"כ. הרי לנו כי לדיק שאינו מגין על סביבתו שלא יארע בו עונש מיתה, יש צוה פגם, עד שאליהו לא רצה לדבר אמו. וכמו כן דוד המלך כאשר ראה שפרץ ה' בעוזה צהיתו עומד שם, חשד לעצמו שיש בו פגם, שעבור זה לא הגין זכותו שלא יתרמי כואת, ועל עצמו חרה ולא על ה' ח"ו. ולכן שוב לא החזיק עצמו ראוי להעמיד ארון ה' אללו, ומסרו לעוצד אדום.

*

אמנם יש לומר עוד צוה, דאיתא בגמרא (סוטה לה.) שבשעה שעברו ישראל את הירדן ליכנס לארץ, כיון שעלה אחרון שצוהאל מן הירדן חזרו מים למקומן שנאמר (יהושע ד-יח) ויהי בעלות הכהנים נושאי ארון ברית ה' מתוך הירדן נתקו כפות רגלי הכהנים אל התרצה, וישבו מי הירדן למקומם וילכו כתמול שלשום על כל גדותיו. נמצא ארון ונושאייו וכהנים מנד אחד וישראל מנד אחד, נשא ארון את נושאייו ועבר שנאמר (שם ד-יא) ויהי כאשר תם כל העם לעבור ויעבור ארון ה' והכהנים לפני העם. ועל דבר זה נענש עוזא שנאמר (דברי הימים א יג-ט) ויצאו עד גורן כידון וישלח עוזא את ידו לאחוז את הארון,

ויוגד למלך דוד לאמור, צרך ה' את בית עוצד אדום ואת כל אשר לו, בעבור ארון האלקים, וילך דוד ויעל את ארון האלקים וגו', ודוד מכרכר בכל עוז לפני ה' וגו', ומיכל בת שאול נשקפה בעד החלון, ותרא את המלך דוד מפוז ומכרכר לפני ה' ותצו לו בלבה וגו', ולמיכל בת שאול לא היה לה ילד עד יום מותה (שמואל ב ו-י).

והנה הדקדוקים צפרשה זו רבו, אך מתחלה נבאר ראשית הפרשה שם, שכאשר בא הארון מפלשתים, וירכזו את ארון האלקים אל עגלה חדשה וגו', ודוד וכל ישראל משחקים לפני ה' וגו', וישלח עוזה אל ארון האלקים ויאחו בו כי שמטו הבקרא, ויחר אף ה' בעוזה, ויכהו שם האלקים על השל, וימת שם עם ארון האלקים, ויחר לדוד על אשר פרץ ה' פרץ בעוזה וגו' (שם ו-ג). והיא פליאה שיתרעם דוד על מעשה ה' אשר כל דרכיו משפט, ולדיק ה' בכל דרכיו, ואיך אמר ויחר לדוד על אשר פרץ ה' פרץ בעוזה.

ובפשוטו יש לומר דאיתא בגמרא (מכות יא.) ההוא גברא דאכליה אריה ברחוק תלתא פרסי מיינה דרבי יהושע בן לוי, ולא אשתעי

סייעתא דשמיא, וזא מכשול לידו של עוזה, ודוד שגרס לזה, לא הגין זכותו. ולכן ויחר לדוד על אשר פרץ ה' פרץ בעוזה, שחרה לו על עזמו, איך זא לידו מכשול זזה.

*

אך זאמת כל הענין תמוה, מהו הזלוז שקרא להטורה זמירות, הלא זאמת היא זמירות למי שמתענג ומשיג חכמת הטורה. ועוד הלא כל עונשי ה' הם מדה כנגד מדה, ולמה נכשל זחטא זה דייקא, שהטעין הארון על העגלה. ולא עוד אלא שאי אפשר שיטעה דוד להתעלס מקרא מפורש שתינוקות של בית רבן יודעין אותו, וכל קהל ישראל שותקין ולא מעוררין את דוד, שזוהו לא כדת של טורה.

וגראדה כי הנה קדושת הטורה עזומה מאד, ואם כי לעיני זשר. הטורה שזכתה מוגבל זחמשה ספרים, מכל מקום ליכא מידי דלא רמיזי זאורייתא (תענית ט.). וכמו קן זהלוחות הזרית נרמזו כל הטורה כולה, וכמזואר זרש"י (שמות כד-יז) ויאמר ה' אל משה, עלה אלי ההרה והיה שם, ואתנה לך את לוחות האזן והטורה והמנויה אשר כתבתי להורות ע"ש. והטורה שהיא אש לזנה על גבי אש שחורה, היא ארוכה מארץ מדה (איזו יא-ט), וטמונה זזה כל נגלות

אמר לו הקדוש זרוך הוא עוזא נושאיו נשא עזמו לא כל שכן ע"כ. ולכאורה יש להזין איך זאמת זא מכשול זזה לעוזה, ולמה לא הגין זכותו של דוד שלא יארע זזאת.

אך זגמרא שם נראה, כי היה לדוד המלך חלק זחטא זה. כי אמרו (שם) דרש רבא, מפני מה נענש דוד [שמת על ידו עוזא], מפני שקרא לדברי טורה זמירות שנאמר (מהלים קיט-נד) זמירות היו לי חוקיך זזית מגורי [כשהייתי זורת מפני אויבי ואגור מפניהם, הייתי משתעשע זחוקיך, והיו לי לזמירות לשעשעני]. אמר לו הקדוש זרוך הוא, דברי טורה שכתוב זהן (משלי כג-ה) התעף עיך זו [לשון כפול, שאם זכפיל עיניך לסתום עין זהקם הזעת מהסתכל זהן, מיד] ואינו, אתה קורא אותן זמירות, הריני מכשילך זדזר שאפילו תינוקות של בית רבן יודעין אותן, דכתיב (זמדזר ז-ט) ולזני קהת לא נתן [משה עגלות לפי שיש עליהם לשאת זכתף, כי לא היו ממונים אלא על דזר קדושת הארון והשולחן והמנורה ומוזח הזהב] כי עזודת הקדוש עליהם, ואיהו אתייה זעגלתא ע"כ.

ואם קן עזם טעינת הארון על עגלה היה זזה חטא שנגרס על ידי דוד, על קן לא היה שם

ידיעות של רצנות עניינים, ורצנות דפים של ידיעות שונות כלול בזה. ואם היו אומרים לאדם לפני חמשים שנה, שיש טשי"פ קטן המחזקת עליו כל כך, היה אומר להאדם ההוא שהוא חסר דעה, כי אי אפשר שיהיה דבר כזה על מתכת קטנה. אך נריך לזה גם כלי קומפיוטר, לידע איך להכניסו בתוכה, ואיזה כפתור נריך לדחוק שיגיע לו ידיעה זו או אחרת. וכמו כן חכמי ישראל היה להם עיניים טהורות, וזכו להשיג כל הידיעות הללו שיש בהתורה. ועל זה אמר התנא (אבות ה-כג) הפוך זה והפוך זה דכולה זה, 'ובה תחזי', וסיב וצלה זה וכו' ע"כ. והדברים הם כפשוטים 'דכולה זה', הכל יש בהתורה, כל ענייני גשמיים ורוחניים צשמים וצארץ, 'ובה תחזי', רק נריכין לך עיניים טהורות שתדע איך להשתמש בה לראות זה כל הדברים.

והנה המסתכל על התורה רק בחיוליותה, קורא אותה צשם וזמירות, כי צאמת מתוקים הם ללב השומע ומשיג חכמת התורה. אבל צאמת התורה כלולה זה הרצה יותר, עד שכאשר נערוך חיוליות נגלות התורה נגד מה שטמונה תוך תוכה, הגדירו אותה חז"ל כהבל, ומה שנרמו בהתורה אין זה זמירות, אלא קדושה נוראה וחכמה עמוקה שאי אפשר לבן אדם להשיגה.

ונסתרות התורה. ולא עוד אלא שאמרו חז"ל (קה"ר ב-א) כל התורה שאת למד בעולם הזה, הבל הוא לפני תורה שבעולם הבא ע"ש. וגם חלק תורה זו טמונה ורמוזה בתורה שצכתצ.

ובמוזן כן כל השצע חכמות שיש בעולם הכל רמוזה בהתורה, וכמבואר בהקדמת רמב"ן (על התורה) כי שלמה המלך שנתן לו אלקים החכמה והמדע, הכל מן התורה היה לו, וממנה למד עד סוף כל התולדות. ואפילו כחות העשצים וסגולתם, עד שכתב זהם אפילו ספר רפואות, וכענין שכתוב (מלכים א ה-יג) וידבר על העצים מן הארץ אשר צלצנון ועד האזוב אשר יוצא צקיר ע"כ. וגם כל הדברים שישנם בעולם הזה, שורשם בהתורה, וכדאיתא צמדראש (צ"ר א-א) ואהיה אללו אמון (משלי ח-ל), התורה אומרת אני הייתי כלי אומנתו של הקצ"ה וכו', היה הקצ"ה מציט בתורה וצורא את העולם ע"כ. הרי לנו שכל הבריאה, הארץ ומלואה, הכל נרמו בהתורה.

ובבר דצרנו צמקום אחר, כדי לקרצ את הדצר אל השכל, הנה צתקופה האחרונה המציאו כלי הנקרא קומפיוטר, ששורשה היא מתכת קטנה (הנקראת טשי"פ), שהוא קטן מאד דוגמת גרעין של פרי, וטמונה זה

והנה הטעות של דוד בדבר המפורש בתורה בכתף ישאו, מצואר בעץ יוסף (סוטה טז) שחשב כי רק הארון עם הלוחות מנותר בכתף, אבל הארון שלא היה בו רק שברי לוחות, מותר לישא בעגלה ע"ש. אבל באמת הנסתרות שגנזות בתוכה הם מרובים הרבה יותר מהנגלות, וקדושתה מגינה מהאויב. ולכן כאשר קרא דוד להמורה בשם זמירות, שמדגיש רק חילוניותה של תורה, אמר לו ה' הריני מכשילך בדבר שאפילו תינוקות של בית רבן יודעין אותה, שנאמר בכתף ישאו, וזהו נאמר גם על הארון של שברי לוחות, ואיהו אחייה בעגלתא, כי לא החשיב רק האותיות הנגלות שבמורה, ובלוחות אלו היו האותיות פורחות. [ונתעוררתי דגם טעותו של עוזא נמשך מזה, שחשב כי ארון נושא את נושאו לא נאמר רק בארון עם הלוחות, ולא עם השברי לוחות].

*

ואמר הכתוב, שוב, ולא אבה דוד להסיר אליו את ארון ה' אל עיר דוד, ויטהו דוד בית עובד אדום הגמי. וישב ארון ה' בית עובד אדום הגמי שלשה חדשים, ויצרך ה' את עובד אדום ואת כל ביתו. ויגד למלך דוד לאמר, ברך ה' את בית עובד אדום ואת כל אשר לו בעבור ארון

ולבן כאשר אמר דוד זמירות היו לי חוקיך, שקרא לדברי תורה זמירות, ששיבח רק חילוניותה של תורה שהיא זמירות, אמר לו הקב"ה דברי תורה שכתוב בהן התעייף עיניך בו ואיננו, שחשבה גם כאשר אין רואין חילוניותה, (דוגמת הטש"פ של הקומפיוטר שאין רואין עליו שום דבר), כי הנגלות שבמורה נגד הנסתרות שבמורה היא כטיפה נגד היס, ואתה קורא אותן זמירות.

והנה יש ראייה לזה, דהא לוחות הראשונות שברם משה כאשר חטאו ישראל בהעגל, ואמרו (פסחים פז): לוחות נשברו ואתיות פורחות ע"ש. אם כן הלוחות הראשונות לא היו עליה כלום מנגלות המורה, ואף על פי כן שברי לוחות היו מונחים בארון (בבא בתרא יד:). ומצואר בתוספות (סוטה מז: ד"ה ומפני) כי שני ארונות היו עמם, זה שיוצא עמאן למלחמה היו בו שברי לוחות שנאמר (במדבר יג) וארון בית ה' נוסע לפנייהם ע"ש. וכן הוא ברש"י על המורה (טז) זהו הארון היוצא עמם למלחמה, ובו שברי לוחות מונחים ע"ש. ומצואר מזה גדל קדושת השברי לוחות, הרי שגם כאשר אין שום אותיות עליה, שגבה קדושתה עד מאל, שבכה זה ילאו למלחמה להושיעם מאויביהם, (ועיין רש"י דברים י-ב).

לכלכל ולפרנס אותם, וכאן נתזכרו
 בששים נפשות שנולדו צפרק אחד.
 אבל באמת זכרה ה' לא תוסיף על
 עמה (משלי י-כב), ואמרו חז"ל (נדה
 לא): זכר צא בעולם, צא ככרו צידו,
 דכתיב (מלכים ז ו-כג) ויכרה להם כרה
 גדולה ע"ש. ולכן כאשר נתזכר עובד
 אדום וציתו בששים צנים, נתזכרו
 תחלה צהון ועושר, שירגישו בלב טוב
 זכרה ה' בהצנים.

והנה זכרה הצנים לא הוי תמיד
 זכרה, אלא כאשר זוכה לצנים
 כשרים וצדיקים עושים רצון קונם.
 שאם לא כן, הרי אמרו (זכרות י): רני
 עקרה לא ילדה (ישעיה מד-א), שלא
 ילדה צנים לגיהנם ע"ש. אבל הזוכה
 לצנים בשביל שמכבד התורה, צודאי
 שלא יסירו מדרכי התורה, כי לא יתכן
 שיתזכרו מהתורה צנים שנותנין עורף
 להתורה. ודבר שננטער עליה לא יבטל
 בזרעו. וכל ציתו של עובד אדום
 צודאי היו אנשי מעלה. והוא מוסר
 השכל להמכבד את התורה צימים אלו
 ששמתים ישראל צתורת ה', שזהו
 קגולה לצנים טובים.

ויתבן שמה שזכה דוד המלך להיות
 לו צן שלמה המלך, שאמר
 עליו הכתוב (מלכים א ה-ט) ויתן
 חלקים חכמה לשלמה ותבונה הרבה
 מאד ורחב לב כחול אשר על שפת
 היס. ותרצ חכמת שלמה מחכמת כל

החלקים, וילך דוד ויעל את ארון
 החלקים מצית עובד אדום עיר דוד
 בשמחה (שם ו-י). ובגמרא (זכרות סג):
 מאי היא צרכה שזכרו, אמר רבי
 יהודה חמות [אשתו של עובד אדום]
 ושמונה כלותיה [שהיו לו משמונה
 צניה], שילדו ששה ששה זכרם אחד
 שנאמר (דברי הימים א כו-ה) פעלתי
 השמיני [צני עובד אדום קא חשיב
 צדברי הימים, וקא חשיב תמינא, והיא
 תשיעית, כל אחת ילדה ששה, הם
 חמשים וארבע, הוסיף עליהם שמונה
 צנים הראשונים, הרי ששים ושנים
 לעובד אדום] ע"כ. והקשו המפרשים
 הלא ארון ה' לא היה צצית עובד
 אדום אלא שלשה חדשים, ואיך הוגד
 לדוד כי צרך ה' את ציתו שילדו ששה
 זכרם אחד ע"כ.

ובאהבת יהונתן (הפטורה פ' שמיני)
 כתוב, כי חוץ ממה שזכו
 בזכרת הצנים, נתזכרו כל צני ציתו
 בעשירות מופלגת, שזה נתהוה תיכף,
 ונתפרסם לכל עד שלשה חדשים. וזהו
 שנאמר ויוגד למלך דוד, כי צרך ה'
 את צית עובד אדום ואת כל אשר
 לו ע"ש. והיינו כי המכבד את התורה
 מתזכר בכל סוגי הזכרות, וחזן
 מזכרת הצנים, הרי צשמאלה עושר
 וכבוד (משלי ג-טו). ונתזכרו הן צצנים
 והן צעושר. והענין הוא, כי באמת
 ריצו הצנים היא זכרה חסובה, אבל
 לזה צריך להיות להאצות הון שיוכלו

בני קדם ומכל חכמת מצרים, ויחכם מכל האדם. היה לו גם כן בשכר שהיה מכרכר ומפוז בכל עוז לכבודה של תורה.

*

ואמר הכתוב, והיה ארון ה' באת עיר דוד ומיכל בת שאול נשקפה בעד החלון ותרא את המלך דוד מפוז ומכרכר לפני ה' ותצו לו בלבה וגו', ותלא מיכל בת שאול לקראת דוד ותאמר מה נכבד היום מלך ישראל, אשר נגלה היום לעיני אמהות עבדיו כהגלות נגלות אחד הרקיס. ויאמר דוד אל מיכל לפני ה' אשר בחר בי מאציק ומכל ביתו לזוות אותי נגיד על עם ה' על ישראל, ושחקתי לפני ה', ונקלותי עוד מזאת וגו' (שם ו-טו). ויש להבין הלא מיכל אשה גדולה היתה, והיתה מנחת תפילין (עירונין נא), ואיך ציזה את דוד בלבה על אשר היה מפוז ומכרכר לכבודה של תורה. גם מה שהשיב לה דוד, לפני ה' אשר בחר בי 'מאציק', מה לו להזכיר כי אציה אצדה המלכות, שלא שייך כאן להענין.

וַיְרֵאֵהָ דהנה אמרו חז"ל (יומא כב:): אמר רב יהודה אמר רב מפני מה נענש שאול [לבה לידי דבר שעליו ניטל ממנו מלכותו], מפני שמחל על כבודו [שמחתלת מלכותו]

מחל על כבודו, וגילה על עצמו שאינו כדאי למלוך], שנאמר (שמואל א י-כו) וצני בליעל אמרו מה יושיענו זה ויבזוהו ולא הביאו לו מנחה, ויהי כמחריש. וכתיב (שם) ויעל נחש העמוני וגו' [ומסקנה דמילתא, שאמרו ישראל מי האומר שאול ימלוך עלינו בתמיה, תנו האכשים וגמיתם, והוא אמר לא יומת איש היום הזה] ע"כ. וביאר במהרש"א, כי מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול (קידושין לב:), כדי שתהא אימתו עליך ע"ש. וגם המלך מצדו חסור לו למחול על כבודו. ולכן מיכל בת שאול שראתה שאציה אצד המלכות מפני שמחל על כבודו, על כן כאשר זלזל דוד בכבוד עצמו, להגלות כאחד הרקיס, העירה לדוד שלא עשה כהוגן.

אבל באמת יש חילוק גדול, כי שאול מחל כבודו נגד צני בליעל שציו אותם, ולא היה לו למחול על כבודו. אבל דוד זלזל בכבוד עצמו נגד כבוד הקצ"ה ותורתו, ואין זה זלוול בכבודו. אלא ריבוי כבוד שמים. ועם האמהות אשר אמרת עמם אכזבה. וזהו שאמר לה דוד, אין זה דומה למעשה אציק, שזלזל בכבודו נגד צני אדם, אבל אני עשיתי זאת לפני ה' אשר בחר בי מאציק וגו', ושחקתי לפני ה', ונקלותי עוד מזאת וגו', אני יודע ומכיר שבחר בי יותר מאציק, בשביל שלא היה לו למחול על כבודו,

שהיה נחשב אלל פנינה ילדים, לחנה לא היה נחשב לילדים, דאכלה לא היה נחשבים לבנים רק צנים טושים ודדיקים. וזהו ויהי לפנינה ילדים, ולחנה לא היו נחשבים אלו לילדים ע"ש. [ועיין באור החיים הק' (בראשית טו-ג) על הפסוק ויאמר אברהם הן 'לי' לא נתתה זרע ע"ש]. ומיכל שהיתה נדיקת מופלגת, נענשה בשביל הזלזול בכבוד התורה, שלא היה 'לה' ילד, ילדים כאלו שיהיו נחשבים גם לה לילד.

וזדו מוסר השכל בגודל השכר של מכדי התורה, כי עוצד אדום שכיבד התורה נתברך צנים, וזכרת התורה הוא רק צנים גדולי התורה. לא כן מיכל שזלזלה בכבוד התורה, לא היה לה צנים חשובים שיהיו נחשבים גם אלה לבנים.

והתורה הקדושה מצטיחה לנו, והיית אף שמח (דברים טז-טז). וברש"י, לפי פשוטו אין זה לשון ציווי, אלא לשון הבטחה ע"ש. וכפי מה שמרבה האדם צימים אלה בשמחה, הוא מונע מעצמו הרבה זער ויגון צמשך השנה, שהצטיחה לנו שבמשך השנה והיית אף שמח. ועל זה אנו מתפללים (בחפלת שמונה עשרה) והשיאלנו ה' אלקינו את צרכת מועדיך וגו', כאשר רצית ואמרת לצרכנו, שנהיה אף שמח.

אבל אני שחקתי לפני ה', וזהו כבודי להיות שפל בעיני נגד ה'.

*

והכתוב סיים, ולמיכל בת שאול לא היה לה ילד עד יום מותה (ו-כג). ובגמרא (סנהדרין כה.) שקלתה מיכל למטרפסה (שנענשה וקיבלה בעולם הזה את פרעון חטאה שזלזלה בדוד שרקד לפני ה', שלא היה לה ילד) ע"כ. ויש להבין אריכות הלשון לא היה 'לה' ילד. ונראה דבגמרא שם אמרו, עד יום מותה לא היה לה, ציום מותה היה לה ע"כ. וצירושלמי (סוכה ה-ד) הששי יתרעם לעגלה אשתו (שמואל ב ג-ה), שגעת כעגלה ומתה ע"כ. ואם כן נשאר למיכל זרע לדורות, אבל לא חיתה עם הילד יחד, ולא היה 'לה' ילד.

ולמסקנת הגמרא (שם) עד אותה מעשה היה לה, מכאן ואילך לא היה לה ע"ש. ונראה דחשיבות הצנים אלל הדדיקים, הוא רק אם הולכים בדרך הישר, שמתעלים בתורה ועבודה, ולא צנים פשוטי עם כעמי הארץ. והכתוב אומר (שמואל א א-ב) ויהי לפנינה ילדים ולחנה אין ילדים. וציאר בתורת משה (לראש השנה קנג:) דלכאורה היה ליה למימר ולחנה אין לה ולד. אף הכוונה היא, דמה

נעילת החג סוכות תשי"פ לפ"ק

עצרת תהיה לכם, אומרים לו עזרו להתצונן, לעשות סך הכל ממה שעבר, יום שאיך טרוד בשום דבר, כל מלאכת עבודה לא תעשו, ותוכל לעשות חשבון הנפש כראוי, איך יוסיף אומץ מכאן ולהלאה בעבודת ה'.

*

והגגה בחג הסוכות נטווינו על שתי מנזות חשבות, מנזת סוכה ומנזת ארבעה מינים. ואיתא במדרש (ויק"ר ל"ד) כי הארבעה מינים רומזים על ארבע עיקרי אצרי האדם, דאיתא התם, רצי מני פתח, כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך (תהלים לה-י), לא אמר פסוק זה אלא בשביל לולב, השדרה של לולב דומה לשדרה של אדם, וההדס דומה לעין, וערבה דומה לפה, והאתרוג דומה ללב, אמר דוד אין בכל האצרים גדול מאלו, שהן שקולין כנגד כל הגוף, הווי כל עצמותי תאמרנה ע"כ. ולא אמר הכתוב לשון נטילה, כמו שמצרכין על נטילת לולב, אלא לשון לקיחה, 'ולקחתם' לכם, שזה כולל גם לשון לימוד, כי יש ללמוד לקח מהארבעה מינים, לקדש כל אצרו לה', ולקחתם 'לכם', אתם לוקחים את עצמיכם, ומקדישין ראשי אצריכם לה'.

ביום השמיני עצרת תהיה לכם וגו' (במדבר טו-לה). הנה יום טוב האחרון של חג אין זה שום מנזת מיוחדת, ואין זה שום זכרון לדבר מיוחד, אלא עצרת תהיה לכם. ונראה הענין, כי העולה לבית ה' בשלש רגלים לראות וליראות, היה טעון לינה צירושלים יום אחד, וכמו שנאמר (דברים טו-יז) ופנית בצקר והלכת לאהלך. וכן בשאר ימות השנה אם מביא קרבן טעון לינה (מוספות ראש השנה ה. ד"ה מה). וטעמו נראה, כי הזוכה לראות פני ה', צודאי עלה לפניו במחשבה הרהורי תשובה, וקבלות טובות להוסיף אומץ בעבודת קונו. וזה עליו הכתוב להשאר לילה שלאחריו צירושלים, כדי שיוכל להתצונן צמה הולך לביתו, ואיך יוציא הדברים מן הכח אל הפועל. כי אם ילך תיכף לביתו, אז טיידת הבית יטרידנו ולא יוכל להתצונן כראוי, ולכן טעון לינה לילה, ופנית בצקר והלכת לאהלך.

ובבזו כן אחרי הימים הנעלים של ימי התשובה וחג הסוכות, שעבר על כל אחד זמנים מסויימים בהתעלות נפשו בקרבת אלקים, אי אפשר לזאת מהם תיכף לימי החול, כי צריך התצוננות צמה ישתנה סדר יומו ממה שהיה מקדם. וציום השמיני

ציה (שם מצ.), והגענועים הם רק שירי מצוה, ואינה מעכבת המצוה. והנה אמרו (צבא קמא ט:) הידור מצוה עד שליש במצוה, צמערבא אמרו משמיה דרבי זירא עד שליש משלו [דהיינו אותו שליש שיוסיף צהידור מצוה משלו הוא, שאינו נפרע לו בחייו, כדאמרין (עבודה זרה ג.) היום לעשותם ולא היום לטול שכרם], מכאן ואילך [מה שיוסיף צהידור מצוה יותר על שליש] משל הקציה [יפרע לו הקציה בחייו] ע"כ.

*

והצגה בגמרא (קידושין לט:) שכר מצוה צהאי עלמא ליכא, דתניא רבי יעקב אומר אין לך כל מצוה ומצוה שכתובה צתורה שמתן שכרה צדה שאין תחיית המתים תלויה בה, צכיבוד אב ואם כתיב (דברים ה-טו) למען יאריכון ימיך ולמען ייטב לך, צשילוח הקן כתיב (שם כז-ז) למען ייטב לך והארכת ימים, הרי שאמר לו אביו עלה לצירה והבא לי גוזלות, ועלה לצירה ושלח את האם ונטל את הצנים, וצחזירתו נפל ומת, היכן טובת ימיו של זה והיכן אריכות ימיו של זה, אלא למען ייטב לך לעולם שכולו טוב, ולמען יאריכון ימיך לעולם שכולו ארוך. ופרץ ודלמא מהרהר צעבודת כוכבים הוה, וכתיב (יחזקאל יד-ה) למען תפוש את בית ישראל צלצם. ומשני איהו נמי

ובגמרא (סוכה לו:) שיש לעשות נענועים צהארצעה מיינים, מוליך ומציא למי צהארצע רוחות שלו [מצוה זו אנו עושים לשמו, כן מראה צהנפתו], מעלה ומוריד למי צהשמים והארץ שלו ע"כ. והיינו שנוטל צהארצעה מיינים צהם אצרו ומוליך ומציא אותם לקונו, שמקבל על עצמו לקדש אצרו רק לעשות צהם רצון קונו. אך כמה פעמים יתכן, צצציתו שהוא מסודר הוא עובד ה' כראוי, אצל כאשר עוזב ציתו והוא צדרך, אז צדרך ממעטת את עבודת ה', על כן הוא מציא ומוליך את אצרו לקונו, צכל ארצע רוחות צשעולם, אשר צכל מקום שיתנוודד מציתו, יקדש אצרו רק לקונו, ולא יסור מדרכי התורה צארצע פנות העולם.

ואמרו (שם) עוד, רצ אחא צר יעקב ממטי ליה [מוליך] ומייתי ליה [מציא], אמר דין גירא צעיניה דסטנא [הרי זה לתך צעיניו של שטן, שרואה צעיניו שאין צו כח לנתק מעלינו עול מצות] ע"כ. ויש להצין למה דוקא צהנענועים היה אומר כן. אך צהיות צנענועים הללו אנו מוריס כי מוכנים אנו להקדיש כל עצמותינו לעבודת צוראנו, צכל פנות הארץ שנהיה. על כן זהו גירא צעיניה דסטנא, שלא יוכל לנתק אותנו מעול המצות.

ויש לומר צזה עוד, דהנה מצות נטילת לולב, מדאצביה נפק

והנה צמדרש (שם ל"ב) איתא עוד רמו על לקיחת הארבע מינים, שרומזים על כל סוגי בני ישראל, אחריו יש צו טעם וריח, כך ישראל יש זהם בני אדם שיש זהם תורה ומעשים טובים, הדם יש צו ריח ואין צו טעם, נגד ישראל שיש זהם מעשים טובים ואין זהם תורה, לולב יש צו טעם ואין צו ריח, נגד ישראל שיש זהם תורה ואין זהם מעשים טובים, ערבה אין זהם טעם ואין זהם ריח, כך ישראל יש זהם בני אדם שאין זהם לא תורה ולא מעשים טובים, אמר הקב"ה יוקשרו כולם אגודה אחת והן מכפרים אלו על אלו ע"כ.

וגראה כי שתי הדרשות הללו עלולות צקנה אחד, כי הערבה הרומזת על פחתי ישראל שאין זהם לא תורה ולא מעשים טובים, נורתו דומה להשפתיים, כי הסיבה שהוא נראה ריק מכל, הוא מטעם שלא משתמש בהשפתיים שלו לתורה ולתפלה, כי צראתי יצר הרע צראתי לו תורה תצלין (קידושין ל:), וצלי תורה נשארים ריק מכל, וזהו תעודתו שיפתח השפתיים שלו לעסוק בתורה. וכמו כן יתאמץ יותר בתפלה, ה' שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך, לבקש רחמים שלא יצלה ימיו צהבל וריק. והרובה להתעלות מהריקנות שבו, יתאמץ לקבוע עתים לתורה.

הכי קאמר, אי סלקא דעתך שזכר מצוה צהאי עלמא, אמאי לא אגין מצות עליה כי היכי דלא לימי לדי הרהור ע"כ. ומצואר מזה דמצוה שיש עליה שזכר צהאי עלמא, מגין גם שלא יצוא לידי עצירה. ואם כן נענועים צלוצ דהוי רק שירי מצוה, ויש עליה שזכר מצוה, מגין שלא יצוא לידי חטא. ולכן רב אחא כאשר קיים מצות נענועים, אמר דין גירא צעינא דקטנא, שזכות מצוה זו יגן עליו שלא יוכל יצר הרע לשלוט בו.

ואמר דין גירא 'צעינא' דקטנא, דהנה צמדרש"א (שם) הקשה, דהא אמרינן בגמרא (סוטה כא.) דצירא ליה לרצא דמצוה גם צעידנא דעסק ציה, אינה מצילה מן החטא, ואיך אמרו כאן שהיה לה להמנוע להגן עליו שלא יצוא לדי הרהור עצירה. וכתב דהגם שאינה מגינה מעצירה עצמה, אבל מהרהור עצירה מגינה המצוה בזמן שעוסק בה ע"ש. ואם כן מצות נענועים הגם שאינה מגין מהחטא, אבל מהרהור עצירה מגינה. והנה עין רואה והלצ חומד, וכל הרהור חטא צאה מהעין רואה. ועל כן אמר דהוי גירא צמה שמגרה היצר הרע עיני האדם, על זה מגין המצוה שלא יצוא לידי הרהור.

צלל דמהימנותא, ולוקחין קדושת
הסוכה עמהם לצית, צללו חמדתי
וישצתי (שיר ז-ג), להסתופף כל השנה
צלל דמהימנותא ע"כ.

וַנִּרְאֶה להנה כבר דברנו (בש"ס פ'
האזינו העל"ט), כי אנו
מפליגים בחשיבות מנזות סוכה, שזוכין
לישב צלל דמהימנותא. ולכאורה הרי
אמרו (סוטה יז.) איש ואשה זכו שכינה
שרויה ציניהם, אם כן בני ישראל
הכשרים הם יושבים גם כל השנה צלל
ה', שהרי השכינה שרויה ציניהם,
ומהו הרצותא והחשיבות יתירה שיש
צמנות סוכה. אך חילוק גדול יש
ציניהם, כי צעל הצית המארח אורח
צציתו, האורח הוא המקבל והמארח
הוא הנותן. שהאורח אינו עושה שום
דבר, והמארח נותן לו מלחמו וממוזו,
ומסדר לו מטה כסא שלחן ומנורה,
וכמה פעמים צריך המארח לוותר
מנחיותו ומצרכיו עבור האורח. וכאשר
אנו נכנסים להסוכה, צלל דמהימנותא,
אנו האורחים והקב"ה הוא המארח
אותנו צציתו, על כן יש שפע צרכות
מהקב"ה לכל אחד מישראל, כי הוא
המארח אותנו צסוכתו. לא כן כאשר
פונים מסוכה לציתם לישב, הן חמת
שהשכינה צא אתנו יחד לצציתנו, אבל
עת אנו המארחים את ה', ואנו
צריכין להיות הנותנים, ליתן הרגשה
טובה להאורח צצית, שזהו צהזחירות
והזריות לקיים מנזותיו ית"ש, ואז

וההדמ הרומזת על מי שאין צן
תורה, אבל הוא מלא מנזות,
רודף נדקה וחסד, אורתו דומה
להעינים, כי צהיות שלל נמלא צאהלה
של תורה, ומשמוטט צחוצות לרדוף
אחר מנזות, תעודתו הוא לשמור על
העינים שלא יכשל צהם על הדרך,
ולכן אורת ההדמ דומה לעינים.

וְלַעֲבוֹת זה האתרוג, פרי עץ הדר,
מלא צתורה וצמנות, הוא
דומה ללב, כי זהו עבודת הנדיק
להתעלות עוד יותר צעבודת הלב צלי
שום פניה, אשר צזה יש מדריגות
לרצות, עד כמה לצו מקושרת
צהמנזה צאהצה ויראה וצציקות,
לעשות רצונך אלקי חפצתי צלי שום
תועלת גופני, אלא נחת רוח שאמר
ונעשה רצונו. וכמו שאנו מצקשים
(צחפלת אהצה רצה) והאר עיינינו
צתורתך, וצבק לצנו צמנזותך, ולא די
צזה לצד שיש לו הארה צתורה
וצציקות צמנזות ה', אלא ויחד לצצנו
לאהצה וליראה את שמך, שלל חמלא
צלב אלא דבר יחידי צלבד, לאהצה
וליראה את ה', צלי שום פניה
ומחצצה אחרת.

*

אנו אומרים (צפיוט למערצית) פונים
מסוכה לציתם לישב. ופירש
צצרי יחזקאל שפונים הסוכה לתוך
ציתם, לישב שם צציתם צלל הסוכה,

לעמוד זה, קבלתם עליכם לקיימה] ברישא איבעיא לכו למשמע אי מצייתו קבלייתו, ואי לא לא קבלייתו. אמר ליה חנן דסגיין בשלימותא [התהלכנו עמו בתום לב, כדרך העושים מאהבה, וסמכנו עליו שלא יטענונו בדבר שלא נוכל לעמוד בו] כתיב בן (משלי י"א-ג) תומת ישרים תנחם ע"כ.

וְלִבְךָ בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה כִּאֲשֶׁר אָנוּ מְמַלְכִין אֶת ה' לְמַלְךְ עַל כָּל הָאָרֶץ, וּמִקְבֵּל עַל עַמּוֹ מַלְכוּתוֹ ית"ש, שְׂמִלְכוּתוֹ זְכַל מְשַׁלָּה, שְׂמַכְנִיעַ עַמּוֹ לְמַלְכוֹ שֶׁל עוֹלָם, שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה שׁוֹם דְּבַר נֶגַד רְצוֹנוֹ, וַיִּשְׁתַּדֵּל לְקִיּוּם כָּל מַצּוֹת ה', זְכַל הַנְּסִיגוֹת שִׁיעֲלוּ עִלְיוֹ זְמַשְׁךְ הַשָּׁנָה. עַל כֵּן לִקְחִים תְּפוּחַ, לְהוֹרוֹת שְׂתַחֲלַת דִּיבּוּרֵינוּ הוּא 'נַעֲשֶׂה', אָנוּ מִקְבָּלִים עַל עַמְּמֵינוּ לַעֲשׂוֹת כָּל מַצְוֹתַי, וְשׁוֹב זְמַשְׁךְ הַשָּׁנָה 'נַשְׂמַע', אִיזָה תְּפִקִיד הוּא מְטִיל עֲלֵינוּ. וְאִין אָנוּ עוֹשִׂים זֹאת מִתּוֹךְ הַכְּרַח יוֹם הַדִּין, אֵלֹא טוֹבְלִין אֹתוֹ זְדַבְּשָׁ, כִּי קָבַלְתָּ עוֹל מַצּוֹת שְׁנַרְמֹזַת זֶה־תְּפוּחַ עַרְבַּ עֲלֵינוּ מִנּוּפֶת נֹף וְכָל טַעַם, וּמִתּוֹקִים מִדְּבַשׁ וּנּוּפֶת לוֹפִים. וּבִסְיוֹם הַחֵג זּוֹרְקִין שׁוֹב תְּפוּחַ, לְהַזְכִּיר אֹתָנוּ מִה שֶׁקָּבַלְנוּ עֲלֵינוּ זְכַנִּיטַת הַשָּׁנָה, לְשַׁעֲבַד כָּל מַעֲשֵׂינוּ לְעַבְדוּתוֹ ית"ש, וַיִּשְׁתַּדֵּל לְהוֹצִיא הַדְּבָרִים מִן הַכַּח אֶל הַפּוֹעַל כָּל מִה שֶׁקִּיבַל עַל עַמּוֹ.

השכינה שרויה ציניהם, כי אורח שאינו מוצא נוחיות בצית המארח, עוזב אותו ומחפש אכסניא אחרת.

*

בַּמִּצְוָה יִשְׁאֵל לְאֹכֹל תְּפוּחַ זְדַבְּשָׁ זְכַנִּיטַת הַיּוֹם שֶׁל רֵאשׁ הַשָּׁנָה, וּמִסְיִמִּין הַחֵג גַּם כֵּן זּוֹרִיקַת תְּפוּחִים. וְהַעֲנִין הוּא, דְּאִיחָא זְגַמְרָא (שְׂנַח פַּח). כִּתְּפוּחַ זְעַנִּי הַיעַר כֵּן דּוּדֵי צִין הַבְּנִים (שִׁיר ז'-ג), מִה תְּפוּחַ פְּרִיו קוּדַם לְעִלְיוֹ, כֵּן הַקְּדִימוּ יִשְׂרָאֵל נַעֲשֶׂה לְנַשְׂמַע ע"ש. וּבִיאֹרוֹ הוּא, כִּי זְדַרְךְ כָּלֵל כִּאֲשֶׁר אֵדַם מִזְבָּקֶשׁ מַחֲזִירוֹ אֵם יוֹכֵל לַעֲשׂוֹת לוֹ טוֹבָה זְאִיזָה עֲנִין, יִשִּׁיב לוֹ חֲזִירוֹ, מִתְּחִלָּה נְרִיךְ אִנִּי לִידַע מִהוּ הַטּוֹבָה שְׂאִתָּה מִזְבָּקֶשׁ, וְאִז אֹכֵל לַעֲנוֹת אֵם זֶהוּ זִיכְלַתִּי לַעֲשׂוֹת, אִו אֵם אִנִּי מוֹכֵן לְטֵרוֹחַ זְדַבְּרָ זֶה. לֹא כֵּן כִּאֲשֶׁר אֵב מִזְבָּקֶשׁ מִזְנוּ הָאֵהוֹב אֵם יוֹכֵל לַעֲשׂוֹת לוֹ אִיזָה דְּבַר, יִשִּׁיב הַבֵּן תִּיכָף שְׂזוּדָאֵי הוּא יוֹכֵל וַיַּעֲשֵׂנוּ, וְתִאֲמַר לִי מִה שְׂאִתָּה רּוֹזָה, וַיִּסְתַּדֵּר הַדְּבַר תִּיכָף. וְהוּא מְטַעַם כִּי צֵן אֵהוֹב מוֹכֵן לְטֵרוֹחַ וְלַעֲמוּל עֲזוֹר אֲצִיו גַּם יוֹתֵר מִכָּחוּ, וְעוֹד שְׂהַרִי יוֹדַע הוּא שְׂאֲצִיו לֹא יִזְבָּקֶשׁ מִמֶּנּוּ דְּבַר שְׂאִינוּ לְפִי כָחוּ. וְכִמּוֹ שְׂאֲמַרוּ (שֵׁם) דֶּה־הוּא נְדוּקֵי אֲמַר לְרִבָּא, עַמָּא פְּזִיזָא [נַמְהַר] דְּקַדְמִיתוֹ פּוּמִיכּוֹ לְאֹדְנִיכּוֹ [קוּדַם שְׂשַׁמְעַתָּם אֹתָהּ הַיֶּאֱךָ הִיא קֶשָׁה, וְאֵם תּוֹכְלוּ

(העתק חלק המופר באידיש מהטעיף)

עס גייט שוין אדורך די יום טוב, מען האלט אין די אונטערשטע מינוטן פון סוכות, אונז גיי מיר אריין תיכף אין וואכעדיגע טעג. נעמט מען דעם עפל און מען ווארפט עס, געדענק ווען דו האסט געגעסן דעם תפוח ראש השנה האסטו אינזין געהאט אז עס איז פריו קודם לעליו, ביי דיר וועט זיין נעשה פאר נשמע, און אזוי גייט מען ארויס פון דעם יו"ט. נעשה, איך גיי זיין א איד, איך גיי טוהן אלעס וואס דער אייבערשטער האט געהייסן, איך בין מקבל אויף מיר צו טוהן דעם רצון ה', דאס מיינט ממליך געווען דעם אייבערשטן אויף זיך. אז מען איז נישט גרייט צו טוהן אלעס וואס דער רבוש"ע בעט, האט ער נישט ממליך געווען דעם אייבערשטן אויף זיך, מען האט ממליך געווען דעם אייבערשטן אויף די גאנצע וועלט, אבער נישט אויף זיך. אויף זיך איז מען ממליך דעם אייבערשטן ווען א איד איז גרייט צו טוהן וואס דער אייבערשטער הייסט. דאס דערמאנט מען ווען גייט אוועק, דערמאנט מען דעם תפוח, אז מען זאל געדענקען דאס איז וואס מיר האב מיר מקבל געווען אויף זיך.

מען האט פריער גערעדט אז די ערבה איז אזוי ווי די שפתים, עס הייבט זיך אן מיט קביעת עתים לתורה, מען איז נישט קיין יוד ביו מען האט נישט קיין שיעור צו לערנען. מען דארף מקבל זיין אויף זיך, זיך צוצושטעלן צו לערנען תורה. עס איז היינט דא ב"ה אין יעדע מקום פארשידענע חבורות וואס מען לערנט א מסכת, א עמוד אדער א בלאט, און צו איינע פון די חבורות גיי איך מיר צושטעלן. דאס איז מיין נעשה וואס איך גיי ארויס פון דעם יום טוב, אז איך גיי זיך צושטעלן צו די חבורות וואס לערנען. ביי אונז אין די קהילה לערנט מען יובהם נהגה, ערב יום הקדוש מען האט גע'ענדיגט יומא, און מען הייבט יעצט אן מסכת סוכה, מען האלט שוין אפשר די ערשטע צוויי בלאט אינעווייניג, אבער עס איז א צייט וואס מען קען זיך מיטכאפן דערמיט, דאס איז די שפתים פון תורה.

נאכדעם איז דא די שפתים פון תפלה. מען דארף דאווענען ווי א יוד דארף צו דאווענען. דאווענען איז נישט צו זאגן די ווערטער וואס שטייט אין סידור, דאווענען איז געמאכט געווארן זיך אויסצוגיסן דאס הארץ פארן אייבערשטן. תפלה איז א עבודה שבלב, עס איז עבודה אינעם הארץ, וואס דאס קען מען

נישט טון נאר אז מען דאווענט מיט א מנין וואס דאווענט שטאַט, א מנין וואס איז מסודר, נישט אז איין טאג בין איך דא, און איין טאג בין איך ערגעץ אנדערש. מען מוז זיך מסדר זיין מיט א מנין וואס ער שפירט אז עס איז צוגעפאסט פאר אים. און טאמער מען דאווענט אביסל שנעל, זאל ער קומען מיט א פֿאַר מינוט פריער, און דאווענען ווי א יוד דארף צו דאווענען.

מען דארף געדענקן אז אלעס ליגט אין תפלה, עס איז נישט דא קיין שום זאך וואס עס שפילט זיך אַפּ אויף די וועלט, וואס מען קען עס מסדר זיין אן תפלה, און אז מען פרובירט זיך ארויס צודרייען האט עס אזא פנים, און מען האט עס טאקע נישט. מען דארף דאווענען און נאכאמאל דאווענען, קוה אל ה' חזק ויאמץ לבך וקוה אל ה' (תהלים כז-יד), די גמרא (ברכות לב:) זאגט, אז ווען מען בעט איינמאל, און מען זעט אז מען איז נישט געהאלפן, זאל מען נישט מיד ווערן, נאר ווייטער דאווענען. - דער שפתים, דאס וועט טוישן דעם ערבה. דער ערבה וואס עס פעלט אים תורה, עס פעלט אים מצות און מעשים טובים, ער איז לידיג, ער האט נישט קיין טעם און נישט קיין ריח, ווי אזוי טוישט מען דעם ערבה, דורך די שפתים וואס ער טוט זיך צושטעלן צום לערנען און דאווענען.

די בחורים האבן די שיעורי הישיבה, און מען דארף זיך צושטעלן צו די שיעורים פון די ישיבה, אבער עס איז דא גענוג צייט אז מען זאל קענען ענדיגן א מסכת אין די זייט, צו לערנען פאר זיך נאך א ענין אין תורה. עס איז גענוג גרויס די וואך, ווען מען האט פרייע צייט, קען יעדער איינער משלים זיין נאך א מסכת אין די זייט. די וואס האלטן שוין מיט, דארפן וויסן דאס חשיבות פון תורה, און נישט נאר מען האט 'אפגעלערנט' דעם בלאט, נאר 'קענען' דעם בלאט. ווען מען נעמט בחינות יעדע סוף חודש, האט מען א עול איבערצולערנען די גמרא, מען האט א עול איבער צוחורין, ווייל מען דארף עס קענען ביי די בחינה. און ווען ער גייט ארויס אויף די גאס, טראכט ער פון תורה. ווען ער האט אפגעלערנט א בלאט גמרא, איז דעם אנדערן טאג שפעטער ליגט אים די גאנצע קאפ אין וואס ער האט געלערנט, ווייל ער דארף עס איבער חזרין ער זאל עס נישט פארגעסן, כדי ער זאל קענען שפעטער נעמען די בחינה דערויף. דאס ברענגט אריין א צוגעבינדנקייט צו תורה.

מען רעדט צו די בחורים, מען האט פאראיאר אנגעהויבן צו לערנען תורה שבכתב, ב"ה א גרויסע מספר פון בחורים האבן זיך צוגעשטעלט דערצו, צוויי

הונדערט בחורים האבן זיך צוגעשטעלט צו לערנען חומש רש"י. אז מען לערנט נישט חומש רש"י, קען מען גארנישט. מען קען קענען א מסכת, אבער ער ווייסט גארנישט פון אלע מצות פון די תורה. מען דארף נעמען אויף זיך ווייטער צו ממשיך צו זיין, און ווער עס האט שוין געלערנט, זאל ממשיך זיין ווייטער, און נישט זאגן, אז איך האב עס שוין איינמאל אדורכגעלערנט, און איך וועל עס שוין געדענקן. התעייף עיניך בו ואיננו (משלי כג-ה), מען פארגעסט זייער שנעל. און די וואס האבן נישט געלערנט, זאלן נעמען אויף זיך צו לערנען. דאס איז די עבודה וואס א יוד דארף טון אין דעם חלק פון שפתים.

יעדער האט געהאט גוטע מינוטן אין דעם יום טוב, יעדער האט זיינע נסיונות, לא ראוי זה כראוי זה, יעדער איינער האט זיך זיין חשבון וואס ער דארף מתקן זיין. און יעדער איינער האט אין משך פונעם יום טוב געהאט מינוטן וואס ער האט זיך מקבל געווען, אז די זאך גייט זיך ביי מיר טוישן במשך פונעם יאר. די טעכנאלאגישע כלים וואס איז דא היינט, וואס עס איז מכלה מנפש ועד בשר, יעדער איינער מאכט זיך זיינע גדרים וסייגים וואס ער דארף און וואס ער דארף נישט. און יעדער האט איניזן געהאט במשך פונעם יום טוב וואו ער דארף האבן א תיקון דערין. נישט פארגעסן וואס מען האט מקבל געווען אויף זיך. מען נעמט דעם תפוח נאכאמאל, מען דארף געדענקען נעשה, מען זאל זעהן עס אויסצופירן מיטן גאנצן שלימות.

בחורים, הייליגע נשמות, אזעלכע נסיונות וואס מען ברענגט אראפ אויף די וועלט אויף די היינטיגע דורות. מען דארף מקבל זיין אויף זיך נישט צו האבן קיין שום מגע ומשא צו איינע פון די כלים. עס איז נישט קיין חילוק וואס עס איז, עס איז נישט פאר א בחור וואס זיצט און לערנט. אפילו א חבר וואס איז נישט נוהר דערין דארף מען נישט האבן. מקבל זיין אויף זיך עול תורה, זיצן און לערנען פון פארטאגס ביז ביינאכט, אזוי וואקסט מען א תלמיד חכם. דאס איז די ריכטיגע שמירה וואס מיר האבן, אין שמירה כתורה, עס איז נישט דא קיין אנדערע שמירה נאר בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין. נעמען אויף זיך עול תורה.

יעדער האט מתפלל געווען, מען האט געדאווענט און געבעטן דעם אייבערשטען, אז דער אייבערשטער זאל געבן אז עס זאל זיין א שנה טובה ומתוקה, יעדער איינער זאל געהאלפן ווערן מיט וואס מען דארף צו האבן. עס

איז זיכער אז יעדער פון אונז האט אויפגעטון מיט זיינע תפלות. דער באשעפער איז א שומע תפלת כל פה, יעדע ווארט וואס א יוד האט געבעטן האט ער אדורך געבראכן, און די השפעה איז דא. אונז דארף מיר נאר זיין די כלים, אז מיר זאלן עס קענען מקבל זיין. אויב מען וועט זיך אויפירן ווי עס דארף צו זיין, און מען וועט זיך מאכן פאר א כלי, איז זיכער אז עס וועט זיין א פרייליך און א לוסטיג יאר. די אלע תפלות וואס מען האט מתפלל געווען זאל דער אייבערשטער מקבל זיין ברצון.

מיר גייען אוועק פון דעם יום טוב, יעדער יוד גייט אוועק מיט א אנדערע צורה פון וואס ער איז געווען פארדעם, עס איז נישט מעגליך אז אזא יום טוב זאל נישט איבערדרייען א מענטש, עס זאל אים נישט דערהייבן פון וואס ער איז געווען פריער. נישט לאזן דעם יום טוב אוועק גיין, נאר עס מיט נעמען מיט זיך. פונים מסוכה אל ביתם לישוב, מיטנעמען מיט זיך די גאנצע הייליגע טעג וואס מען האט געהאט, אויפן יאר שפעטער. מען האט מתפלל געווען, איך האף מיטן אייבערשטנס הילף, אז דער באשעפער וועט העלפן, עס וועט זיין זייער א פרייליכע יאר, זייער א גוט יאר. ... די גמרא (ברכות לד.) זאגט, אז אויב עס איז תפלתו שגורה בפיו, איז א סימן אז די תפלה ווערט נתקבל. מען וועט זעהן ווי עס וועט זיין עשירות ביי יודישע שטובער, נחת ביי די קינדער, קענען טון שידוכים מיט די קינדער, רפואות און ישועות יעדער וואס ער דארף האבן. מיר זאלן אלע האבן א שנה טובה ומתוקה, א פרייליך יאר און א ליכטיגע יאר, מען זאל קענען דינען דעם אייבערשטן מתוך שמחה וטוב לבב, און מיר זאלן זוכה זיין אלע אינאיינעם אנטקעגן צו גיין משיח צדקנו, במהרה בימינו אמן.

